

projekt e-migracja

polska diaspora
technologiczna

Projekt zrealizowany przez:

Muzeum Emigracji w Gdyni

Fundację PLUGin Polish Innovation Diaspora

Raport z badań socjologicznych

Autor opracowania: dr Maciej Brosz

Zakład Realizacji Badań Społecznych

Gdynia, grudzień 2018

***Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury***

Spis treści

Od organizatora projektu	3
 Raport z badań	
Charakterystyka badania.....	8
Problematyka	8
Metodologia	8
Zestawienie najważniejszych wyników.....	10
Charakterystyka zbiorowości e-migrantów	12
Wymiar społeczno-demograficzny	12
Wymiar zawodowy	18
Sytuacja rodzinna	21
Doświadczenia migracyjne	26
Motywy wyjazdu z Polski.....	26
Charakterystyka pobytu zagranicą	27
Relacje społeczne zagranicą	31
Powrót do Polski	35
Gotowość do powrotu.....	35
Wsparcie i zachęty dla osób rozważających powrót	37
Poczucie więzi z krajem	40
Poczucie tożsamości i przynależności	40
Współpraca z krajem	42
Aneks: kwestionariusz wywiadu wykorzystany w badaniu	47
Spis rysunków	56
Spis tabel	58

Od organizatora projektu

Nazwa projektu: E-migracja Polska Diaspora Technologiczna. Etap 1

Okres realizacji: czerwiec – grudzień 2018 r.

Organizatorzy projektu: Muzeum Emigracji w Gdyni, Fundacja PLUGin Polish Innovation Diaspora

Zespół projektowy:

Sebastian Tyrakowski, Muzeum Emigracji w Gdyni

dr Rafał Raczyński, Muzeum Emigracji w Gdyni

dr Katarzyna Morawska, Muzeum Emigracji w Gdyni

Maciej Halbryt, Fundacja PLUGin Polish Innovation Diaspora

Jacek Ratajczak, Fundacja PLUGin Polish Innovation Diaspora

dr Maciej Brosz, Zakład Realizacji Badań Społecznych

Współpraca:

Wills Integrated

Patronat medialny:

Gazeta Wyborcza

Idea projektu

Polscy emigranci bądź ich potomkowie stoją za sukcesem rozpoznawalnych na świecie produktów i marek. Zegarek Patek Phillipe. Pojazd księżycowy LRV. Komputery Apple i Commodore. Serwis YouTube. Aplikacje i platformy Azimo, Booksy, Brainly, Growbots, UXPin. Przybywa osób, które za granicą studiują, pracują lub zakładają firmy. W Dolinie Krzemowej, Londynie, Berlinie czy Singapurze pracuje wielu wysoko wykwalifikowanych Polaków. Dziś siłą napędową gospodarki opartej na wiedzy są osoby o wysokich interdyscyplinarnych kompetencjach. Wśród nich nierzadko miejsce znajdują polscy emigranci. Nie ulega wątpliwości, iż Polacy za granicą odnoszą duże sukcesy zawodowe w wielu obszarach, aczkolwiek społeczność polskich specjalistów zatrudnionych w sektorach innowacyjnych nie została do tej pory dokładnie zdiagnozowana.

Projekt E-migracja. Polska Diaspora Technologiczna to inicjatywa badawcza podjęta przez Muzeum Emigracji w Gdyni wraz z fundacją PLUGin Polish Innovation Diaspora. Celem projektu jest

zidentyfikowanie, zbadanie i opisanie polskiej „diaspory technologicznej” na świecie. Badanie skierowane jest do Polaków, którzy wyemigrowali, osób o polskich korzeniach oraz coraz liczniejszej grupy transmigrantów i nomadów, którzy realizują swoje kariery globalnie, ale nie podjęli decyzji o opuszczeniu kraju na stałe.

Realizowane badanie ma na celu uzyskanie informacji kim są przedstawiciele polskiej diaspory technologicznej, w jakich zawodach pracują, w czym się specjalizują, gdzie mieszkają, jaki jest charakter ich emigracji, jakie motywy stały za decyzją o podjęciu pracy za granicą, jakie plany na przyszłość posiadają respondenci i czy są one związane z Polską.

Inspiracją projektu jest działanie fundacji PLUGin Polish Innovation Diaspora (www.weareplug.in), która zrzesza przedstawicieli polskiej diaspory technologicznej na świecie. To, co zaczęło się kilka lat temu jako nieformalne spotkania grupy Polaków pracujących za granicą w nowoczesnych sektorach gospodarki, dziś funkcjonuje jako międzynarodowa organizacja oraz rozpoznawalna marka, która skupia wiele osób. Celem jest stworzenie struktury stawiającej czoło globalnym wyzwaniom poprzez współpracę oraz wzajemne wsparcie i dumne reprezentowanie Polski na międzynarodowej arenie biznesowej.

Projekt E-migracja Polska Diaspora Technologiczna jest bezpośrednią odpowiedzią na potrzeby badanej grupy, tj. polskiej diaspory technologicznej, która wyszła z inicjatywą niniejszego badania.

Rys historyczny emigracji z Polski

Polacy zajmują istotne miejsce w dziejach migracyjnych Europy i świata. Od zarania polskiej państwowości z różnych przyczyn opuszczali oni rodzinne ziemie czasowo bądź na stałe. Powodowały to w dużej mierze skomplikowane losy polityczne narodu polskiego oraz towarzysząca im nierzadko trudna sytuacja społeczno – ekonomiczna. W konsekwencji obecność Polaków jest współcześnie dostrzegalna na wszystkich kontynentach, a liczebność diaspory polskiej szacuje się na około 20 milionów. Jednocześnie, zgodnie z opublikowanymi przez GUS danymi w 2016 r., poza granicami państwa polskiego przebywało czasowo (ponad 3 miesiące) ponad 2,5 mln mieszkańców naszego kraju.

Początkowo emigracja z Polski miała głównie charakter niepodległościowy. Tworzyły ją osoby, które po klęsce kolejnych powstań narodowych (z lat 1794, 1830 i 1863) w obawie przed represjami zaborców zmuszone były opuścić rodzinne ziemie. Od drugiej połowy XIX w. wychodźstwo z ziem polskich przybrało jednak formę migracji masowych i ekonomicznych. Szacuje się, że od połowy XIX w. do wybuchu pierwszej wojny światowej ziemie polskie bezpowrotnie opuściło ponad 3,5 mln osób.

Wysoki poziom migracji ekonomicznych utrzymał się także w okresie dwudziestolecia międzywojennego, kiedy to z Polski wyjechało na stałe ok. 1,2 mln osób. Kolejne poważne przemieszczenia ludności przyniosła II wojna światowa. W jej wyniku na obczyźnie, często bez możliwości powrotu, znalazły się setki tysięcy Polaków, w tym żołnierze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie czy osoby przymusowo przesiedlone. Ponownie emigracja z Polski przybrała na sile w latach 80., kiedy to, głównie na skutek sytuacji polityczno – ekonomicznej, kraj nasz opuściło około 1 mln osób. Duży poziom wyjazdów utrzymał się również w latach 90., a najnowszą falę emigracji z Polski uruchomiła akcesja naszego kraju do UE.

W Polsce emigrację przedstawia się często jako szczególny i tragiczny rys polskich dziejów. Nie bez przyczyny kojarzy się ona nierzadko z ucieczką przed represjami, uciskiem, ubóstwem oraz poszukiwaniem lepszych szans życiowych. Sytuacja taka wpłynęła w pewnym stopniu na ukształtowanie się stereotypu „Polaka – emigranta”, który często jest kojarzony z pracą ciężką, aczkolwiek nie wymagającą specjalnych kwalifikacji, predyspozycji czy umiejętności. Dużo osób, zarówno w Polsce, jak i za granicą, nie zdaje sobie jednak sprawy, że wielu polskich emigrantów wniosło i wciąż wnosi olbrzymi wkład w rozwój cywilizacyjny poszczególnych krajów i części świata, zajmując często ważne stanowiska w administracji państwowej, gospodarce czy nauce. Zazwyczaj w tym kontekście wspomina się osoby najbardziej znane takie jak: Maria Skłodowska-Curie, Ernest Malinowski, Ignacy Domeyko czy Antoni Patek. Dzisiaj niewiele osób pamięta jednak, iż mniej więcej jedna czwarta aktywnych zawodowo przedstawicieli Wielkiej Emigracji związana była z szeroko pojmowaną techniką, a w XIX w. w wielu krajach Ameryki Łacińskiej słowo „Polak” stanowiło synonim „inżyniera”. Podobnie wraz z kolejnymi falami emigracji ziemie polskie z różnych przyczyn opuszczały osoby wysoko wykwalifikowane i przedsiębiorcze, które rozwijały swoje kariery za granicą.

Liczne przykłady polskich inżynierów, pracowników wykwalifikowanych, wynalazców i inwestorów pokazują, iż polscy emigranci oraz osoby polskiego pochodzenia osiągają znaczące sukcesy zawodowe na różnych polach. Niestety bardzo często pozostają one niemal zupełnie niezauważone. Zarówno w ujęciu historycznym, jak i współczesnym Polscy emigranci oraz ich potomkowie stanowili ważną jakościowo część sektorów innowacyjnych – w przeszłości podejmując zatrudnienie przy rozwoju kolejnictwa, nowoczesnej sieci drogowej czy nowatorskich konstrukcji mostowych, zaś dziś pracując w sektorach innowacyjnych związanych z nowoczesnymi technologiami czy startupami.

Realizacja badania

Od czerwca do końca listopada 2018 roku zostały przeprowadzone badania ilościowe przy pomocy ankiety internetowej. W tym celu uruchomiona została dedykowana projektowi strona internetowa (www.e-migracja.eu), zawierająca ankietę badawczą. Za jej pośrednictwem Muzeum Emigracji w Gdyni gromadziło odpowiedzi respondentów. Ponadto ankietę, zgodnie z zastosowaną metodą kuli śnieżnej, była rozsyłana i promowana wśród członków diaspory technologicznej. Przygotowana przy współpracy z socjologiem z Uniwersytetu Gdańskiego dr Maciejem Broszem ankietę zawierała szereg pytań dotyczących tożsamości migrantów, ich dotychczasowych doświadczeń migracyjnych oraz ewentualnych możliwości współpracy z Polską.

Założenia

Projekt ma na celu zmapowanie polskiej diaspory technologicznej, w tym m.in. znalezienie odpowiedzi na pytania: kim są jej przedstawiciele, gdzie są rozsiani, co robią i dlaczego realizują swoje kariery zagranicą. Kolejnym założeniem jest określenie potencjału polskiej diaspory technologicznej i tego jak jej przedstawiciele mogą przyczynić się do rozwoju polskiej branży nowych technologii oraz kultury cyfrowej. Projekt zakłada również zdefiniowanie potrzeb polskiej diaspory technologicznej i wskazanie, co Polska i polskie instytucje powinny zrobić by wzmacniać więź badanej diaspory z Polską. Ponadto celem badania jest wzmocnienie wizerunku polskiej diaspory technologicznej i promocja Polski zagranicą. Wynika to z przekonania o konieczności promowania i upamiętniania polskich emigrantów, którym powiodło się na obczyźnie i którzy przyczynili się do postępu technologicznego.

Realizacja projektu, a następnie upowszechnienie jego rezultatów pozwoli przełamać funkcjonujące dotychczas stereotypowe wyobrażenia na temat współczesnej polskiej emigracji, jako tej fali wychodźczej, która zyskując materialnie, zatrudniana jest na najniższych stanowiskach, często poniżej swych zawodowych kompetencji.

Grupa docelowa

Grupę docelową badania stanowią osoby, które pracują w szeroko rozumianej branży innowacji i nowoczesnych technologii, począwszy od programistów, przez start-upowców, innowatorów, aż po osoby pracujące w otoczeniu środowiska technologicznego, np. artyści, kuratorzy, prawnicy, biznesmeni, lobbyści.

Projekt adresowany jest do dwóch zasadniczych grup docelowych:

- a) Polaków i osób o polskich korzeniach (emigranci oraz ich dzieci/wnukowie);
- b) Ekspatów, transmigrantów i nomadów, którzy realizują swoje kariery globalnie, ale nie podjęli decyzji o opuszczeniu kraju na stałe.

Sposoby docierania do respondentów

Informacje o umieszczonej na stronie internetowej ankiecie badawczej były szeroko promowane zarówno przez Muzeum Emigracji w Gdyni oraz fundację PLUGin Polish Innovation Diaspora. Do promocji badania użyto głównie środków komunikacji elektronicznej, mediów branżowych, a także mediów społecznościowych.

Projekt promowano podczas cyklicznych spotkań organizowanych przez fundację PLUGin w różnych miastach Europy, a także podczas flagowych konferencji branżowych, m.in. na Polish Tech Day w Londynie. Patronat medialny projektu objęła Gazeta Wyborcza. Wstępne wyniki badania zostały przedstawione podczas debaty, która odbyła się w Muzeum Emigracji w Gdyni w dniu 11 grudnia 2018 roku.

E-migracja Polska Diaspora Technologiczna. Etap 2

Realizacja drugiego etapu projektu w latach 2019-20 obejmuje:

- a) realizację badań jakościowych. W celu uzupełnienia i empirycznego nasycenia informacji pozyskanych w badaniu ilościowym zrealizowane zostanie uzupełniające badanie jakościowe z wykorzystaniem techniki indywidualnego wywiadu pogłębionego.
- b) opracowanie pełnego raportu podsumowującego projekt.

Charakterystyka badania

Prezentowane w niniejszym opracowaniu wyniki badań socjologicznych oparte są o bazę danych powstałą jako rezultat badań ankietowych przeprowadzonych *online* wśród przedstawicieli tzw. polskiej diaspory technologicznej. Ankieta została udostępniona od czerwca do listopada 2018 roku za pośrednictwem strony internetowej (<http://e-migracja.eu/>) poświęconej realizowanemu przez Muzeum Emigracji projektowi i fundacji PLUGin Polish Innovation Diaspora pt. „E-migracja. Polska diaspora technologiczna”. Głównym celem przyświecającym badawczej części przedsięwzięcia było zidentyfikowanie i opisanie diaspory polskich wysoko wykwalifikowanych specjalistów i ekspertów pracujących poza granicami Polski.

Problematyka

Zrealizowany projekt badawczy, obejmujący charakterystykę zbiorowości osób, które pracują w szeroko rozumianej branży innowacji i nowoczesnych technologii, związani są z kulturą cyfrową; są programistami, innowatorami, właścicielami start-upów, projektantami gier; pracują w otoczeniu środowiska technologicznego jako artyści, kuratorzy, prawnicy, politycy, biznesmeni, lobbyści dotyczył szeroko rozumianej sytuacji życiowej, w tym: zawodowej, rodzinnej, uwarunkowań wyjazdu zagranicę, ewentualnego powrotu oraz możliwej współpracy z krajem pochodzenia.

Problematyka badania koncentrowała się wokół następujących zagadnień:

- sytuacja zawodowa: reprezentowana branża, wykonywany zawód, poziom i profil wykształcenia,
- uwarunkowania wyjazdu z kraju,
- status prawny związany z pobytem na emigracji, charakterystyka pobytu,
- relacje społeczne w zamieszkiwanym kraju, poziom zadowolenia z różnych aspektów życia,
- uczestnictwo w życiu Polonii zagranicą, utrzymywanie kontaktów z rodakami,
- potencjalny powrót do Polski – plany i uwarunkowania,
- poczucie tożsamości Polaków tworzących diasporę technologiczną,
- sytuacja rodzinna,
- obszary możliwej współpracy z krajem pochodzenia.

Metodologia

Badania przeprowadzone zostały w okresie od czerwca do listopada 2018 roku. Populację badaną stanowili wysoko wykwalifikowani specjaliści i eksperci pracujący na co dzień w szeroko

rozumianym sektorze innowacji i wysoko rozwiniętych technologii. Intencją towarzyszącą badaniu było możliwie szerokie opisanie badanej zbiorowości stąd też strategia doboru badanych miała charakter inkluzywny. Zastosowaniu tej strategii sprzyjała wybrana metoda badawcza ankiety dostępnej *online*. Główną przesłanką wyboru metody był fakt, że badaną populację stanowiły osoby rozproszone przestrzennie po całym świecie.

Kwestionariusz ankiety został przygotowany z użyciem platformy internetowej MonkeySurvey i obejmował łącznie 37 pytań (w tym 29 pytań zamknięte jedno- i wielokrotnego wyboru, 7 wieloczołowych pytań tabelarycznych, 8 pytań półotwartych, 5 pytań otwartych i 2 pytania metryczkowe).

Ankieta było dystrybuowana za pośrednictwem strony internetowej informującej o realizowanym projekcie badawczym. Informacja o badaniu była przekazywana za pośrednictwem branżowych kanałów informacyjnych, forów i grup internetowych oraz poprzez kontakty nieformalne. Dobór badanych można określić jako nieprobabilistyczny i celowy.

Zgromadzony w bazie danych materiał empiryczny obejmuje kompletnie wypełnione 243 rekordy bazodanowe, co odpowiada 243 osobowej próbie badawczej.

Badania przeprowadzone zostały w oparciu o obowiązujące w naukach społecznych procedury i schematy metodologiczne stosowane podczas systematycznego gromadzenia, rejestrowania, analizowania i interpretowania danych. Przy ilościowej analizie danych zastosowano metody statystyczne, które oprócz podstawowych analiz częstości pozwoliły określić istotność zależności między zmiennymi oraz stwierdzić siłę związków korelacyjnych. Przedmiotem analizy były zmienne jakościowe oraz zmienne ilościowe (nominalne i porządkowe). Wnioskowanie statystyczne przeprowadzone zostało (w zależności od rodzaju analizowanych zmiennych) za pomocą testów χ^2 , F-Fishera, współczynnika korelacji r -Spearmana oraz współczynnika α -Cronbacha. Wybór powyższych współczynników wynikał z charakteru analizowanych zmiennych, czyli z przyjętego poziomu pomiaru. Obliczenia statystyczne wykonane zostały w języku programowania statystycznego R. W pracy ujęte i omówione zostały w szczególności te zależności między zmiennymi, które wykazały ich wzajemną zależność co najmniej na poziomie istotności $p < 0,05$.

Zestawienie najważniejszych wyników

- W zbiorowości osób, które wzięły udział w badaniu, znalazło się 51,0% mężczyzn i 49,0% kobiet. Biorąc pod uwagę, tendencję do zmniejszania się udziału kobiet w grupie osób aktywnych zawodowo, fakt iż udział kobiet i mężczyzn w badanej zbiorowości jest wyrównany (z pewnymi zastrzeżeniami – opisanymi szerzej w raporcie) należy uznać za jednoznacznie pozytywny.
- Zbiorowość osób tworzących diasporę wysoko wykwalifikowanych specjalistów to przede wszystkim osoby młode – poniżej 40. roku życia. Ponad połowa badanych (54,2%) to osoby w wieku 30-39 lat, a co czwarty respondent (25,0%) to osoba w wieku do 29. roku życia.
- Największa grupa badanych jest związana z branżą informatyczną (40,0%).
- Jednym z pytań dotyczących sytuacji rodzinnej respondentów była kwestia posiadania dzieci. Dwie trzecie respondentów udzieliło odpowiedzi „nie”. Pozostali, będący rodzicami (ogółem jedna trzecia badanych mających jedno, dwoje lub więcej dzieci) to prawdopodobnie osoby mniej mobilne, bardziej zakotwiczone w kraju, w którym obecnie mieszkają, a co za tym idzie – mniej skłonne wrócić do Polski.
- Ponad połowa respondentów jako główny czynnik motywujący do wyjazdu wskazała ciekawość i chęć poznawania świata (57,9%). Lepsze perspektywy zawodowe (35,5%) oraz chęć rozwoju osobistego (34,9%) to kolejne co do częstości odpowiedzi.
- Zapytani o to, czy emigracja to rozwiązanie permanentne, badani w większości potwierdzili swój stały pobyt zagranicą (82,9%).
- Największa grupa respondentów to osoby zamieszkujące w Wielkiej Brytanii (32,5%). Drugim co do popularności kierunkiem emigracji badanej zbiorowości są Niemcy (16,0%), trzecim – Stany Zjednoczone (11,1%).
- Respondenci zostali zapytani o narodowość osób, z którymi utrzymują kontakty towarzyskie. Z Polakami na emigracji sporadycznie kontaktuje się 68,2% respondentów, a przede wszystkim z nimi – 22,2 % badanych. Badani przedstawiciele diaspory technologicznej przede wszystkim utrzymują relacje z rodowitymi mieszkańcami kraju emigracji bądź imigrantami niezależnie od ich narodowości.
- Zdecydowana większość badanej społeczności to osoby o uregulowanej sytuacji prawnej w zakresie prawa do pobytu stałego w danym kraju. Sytuacja taka dotyczy 82,0% respondentów.
- O powrocie lub przeniesieniu się do Polski myśli 48,8% badanych, większa grupa, bo stanowiąca 51,2% na zadane pytanie udzieliła odpowiedzi „nie”.
- Przedstawiciele diaspory technologicznej, zapytani o wpływ programów przyciągających specjalistów, wskazali na brak znaczącego oddziaływania tego typu działań. Niezależnie od profilu

takich działań ponad jedna trzecia odpowiadających udzieliła odpowiedzi wskazującej na brak wpływu na podejmowanie decyzji o wyjeździe.

- Gdyby rozwiązania ułatwiające przenoszenie się z kraju do kraju funkcjonowały w Polsce, to do powrotu skłoniłyby one blisko co czwartego badanego (26,6%). Niemal co trzeci odpowiadający udzielił odpowiedzi „nie”, a trudność z zajęciem stanowiska miało 37,3% respondentów.
- Zdecydowana większość odpowiadających na pytanie *„Kim – w sensie przynależności narodowościowej – czuje się Pan(i) pracując i mieszkając zagranicą?”* udzieliła odpowiedzi Polakiem, Polką (67,5%). Dla blisko co jedenastej osoby takim tożsamościowym odniesieniem jest tożsamość europejska, osoby te odpowiadały, że czują się Europejczykami. Tożsamość podwójną europejską i polską zadeklarował co dwudziesty respondent (5,1%).
- Pytani o możliwą współpracę z instytucjami związanymi z Polską, najczęściej - prawie 90% badanych – wskazało polskie firmy i przedsiębiorstwa. Niewiele mniej (odpowiednio 82,6% oraz 82,9%) chętnie wsparłoby polskich uczonych oraz instytuty badawcze.
- Zapytani o możliwe korzyści, jakie mogłaby czerpać Polska od diaspory polskich specjalistów pracujących w sektorze nowych technologii i innowacji, respondenci mówili przede wszystkim o transferze wiedzy i umiejętności – uważa tak 70,4% badanych.
- Zdecydowana większość badanej społeczności nie dostrzega żadnych działań państwa na rzecz emigrantów-specjalistów. Odpowiedzi „nie” udzieliło ponad 80% respondentów.

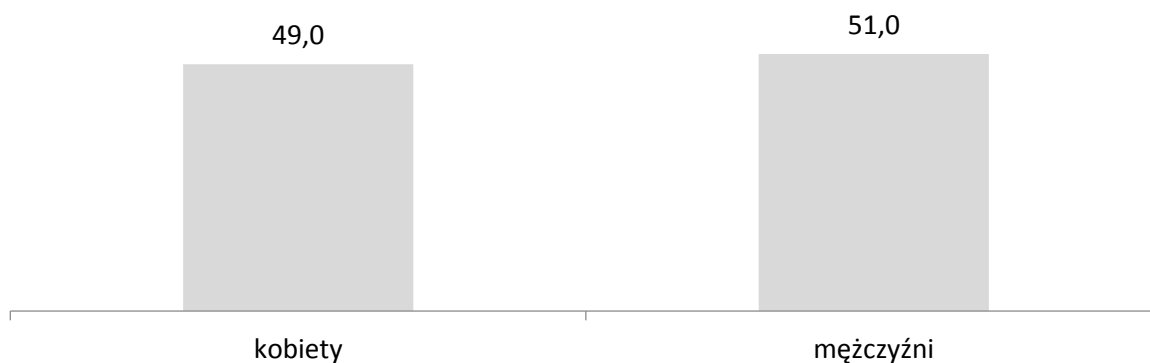
Charakterystyka zbiorowości e-migrantów

W przedmiotowej charakterystyce badanej zbiorowości zostały uwzględnione trzy główne wymiary: społeczno-demograficzny, zawodowy oraz dotyczący życia rodzinnego. Pierwszy z nich dotyczy zagadnień odnoszących się do podstawowych zmiennych charakteryzujących zbiorowość pod względem demograficznym (płeć, wiek, kraj pochodzenia) oraz społecznym (poziom i rodzaj wykształcenia, poziom zadowolenia z różnych aspektów własnego życia). Drugi – zawodowy – odnosi się do charakterystyk biografii zawodowej badanych (przynależność branżowa, wykonywane czynności zawodowe). Trzeci, dotyczący życia rodzinnego, obejmuje takie zmienne jak stan cywilny, pochodzenie partnera lub partnerki osoby badanej, posiadanie dzieci, charakterystyka sytuacji życiowej partnera lub partnerki osoby badanej.

Wymiar społeczno-demograficzny

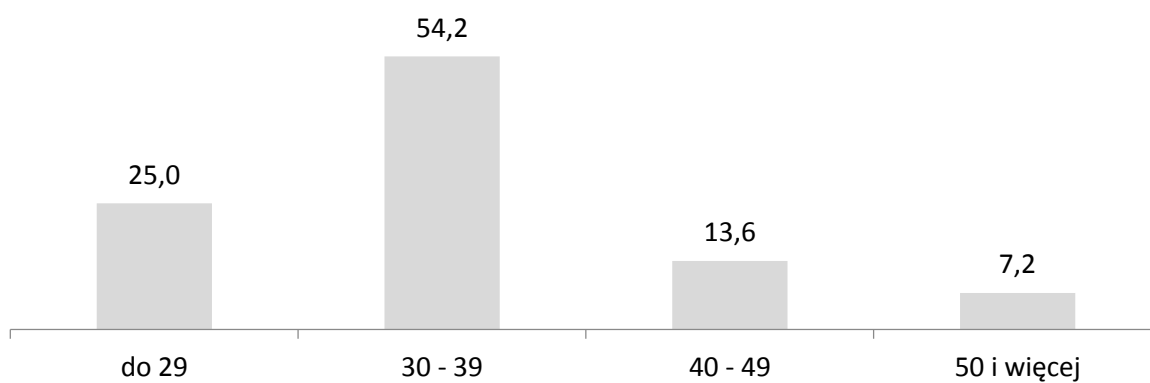
W zbiorowości osób, które wzięły udział w badaniu, znalazło się 51,0% mężczyzn i 49,0% kobiet. Wynik ten nie odstaje znacząco od tendencji demograficznych w Polsce dla osób w wieku produkcyjnym. Uwzględniając jednak tendencję do zmniejszania się udziału kobiet w grupie osób aktywnych zawodowo, fakt iż udział kobiet i mężczyzn w badanej zbiorowości jest wyrównany należy uznać za jednoznacznie pozytywny. Jednakże, do wyniku tego należy podejść z dużą ostrożnością. Należy w tym miejscu uwzględnić dwa czynniki, pierwszy dotyczy struktury zbiorowości osób migrujących – kto częściej podejmuje decyzję o wyjeździe z kraju: kobiety czy mężczyźni oraz kto w zbiorowości osób o wysokich kwalifikacjach podejmuje taką decyzję. Drugi czynnik dotyczy zagadnienia motywacji do udziału w badaniu. Można jedynie przypuszczać, że mężczyźni częściej niż kobiety ignorowali informację o prowadzonym badaniu, kobiety zaś z nieco większym zaangażowaniem uczestniczyły w realizowanym przedsięwzięciu.

Rys. 1. Płeć (%) M1

Zbiorowość osób tworzących diasporę wysoko wykwalifikowanych specjalistów to przede wszystkim osoby młode – poniżej 40. roku życia. Ponad połowa badanych (54,2%) to osoby w wieku 30-39 lat, a co czwarty respondent (25,0%) to osoba w wieku do 29. roku życia.

Rys. 2. Wiek (%) M2

W zdecydowanej większości (97,1%) respondenci wskazali Polskę jako kraj swoich narodzin. Badani, którzy urodzili się w Stanach Zjednoczonych lub innym niż Polska kraju Unii Europejskiej, stanowią łącznie 0,8% odpowiadających.

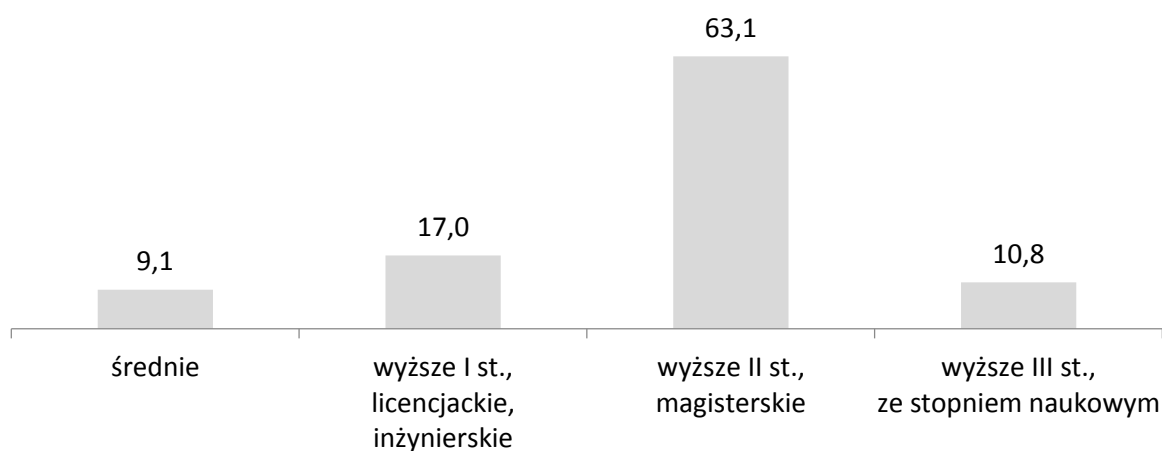
Rys. 3. W jakim kraju się Pan(i) urodził(a)? (%) V6

Respondenci, którzy udzielili odpowiedzi „*inny kraj*” (2,1%), zostali poproszeni o podanie kraju swojego pochodzenia. Wśród wymienianych krajów znalazły się pojedyncze wskazania: Argentyna, Białoruś, Rosja, Tunezja, Ukraina.

Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia badanych, blisko dwie trzecie odpowiadających legitymuje się wykształceniem wyższym magisterskim - II stopnia (63,1%), a 17,0% badanych wyższym licencjackim lub inżynierskim (I stopnia). Co dziewiąty respondent (10,8%) ma wykształcenie wyższe ze stopniem naukowym.

Rys. 4. Jak jest Pana(i) wykształcenie? Poziom wykształcenia: (%) V3A

W pytaniu o ukończony kierunek studiów wymieniano najczęściej informatykę (21,0%) oraz zarządzanie (9,1%). Rzadziej wymieniano filologię (5,8%) oraz ekonomię (4,9%) i stosunki międzynarodowe (4,9%).

Tab. 1. Ukończony kierunek studiów (%) V3B

ukończony kierunek studiów	%
informatyka	21,0
zarządzanie	9,1
filologia	5,8
ekonomia	4,9
stosunki międzynarodowe	4,9
finanse i rachunkowość	3,7
budowa maszyn	3,3
elektronika i telekomunikacja	3,3
matematyka	3,3
psychologia	2,9
biotechnologia	2,5
prawo	2,5
socjologia	2,1
wskazania poniżej 2,0%	
administracja, architektura, astronomia, automatyka, biologia, budowa okrętów, budownictwo, chemia, doradztwo zawodowe, dziennikarstwo, elektrotechnika, etnolingwistyka, filozofia, fizjoterapia, fizyka, geografia, geologia, gospodarka przestrzenna, grafika, historia sztuki, kulturoznawstwo, malarstwo, MBA, ochrona środowiska, pedagogika, pielęgniarstwo, politologia, rolnictwo, towaroznawstwo, turystyka, zdrowie publiczne	

Największa grupa badanych kształciła się wyłącznie w Polsce (45,6%), nieco mniejsza grupa zarówno w Polsce, jak i zagranicą (38,4%), zaś tylko zagranicą kształciło się 16,0% odpowiadających.

Rys. 5. W jakim kraju zdobył(a) Pan(i) swoje formalne wykształcenie? (%) V3C

Ścisły związek swojego wykształcenia z wykonywanymi czynnościami zawodowymi zadeklarowało 44,1% badanych, a częściowy 39,8%. Na brak takiego związku uwagę zwróciło 16,1% respondentów.

Rys. 6. Jaki jest związek formalnego wykształcenia z tym, co robi Pan(i) zawodowo? (%) V3D

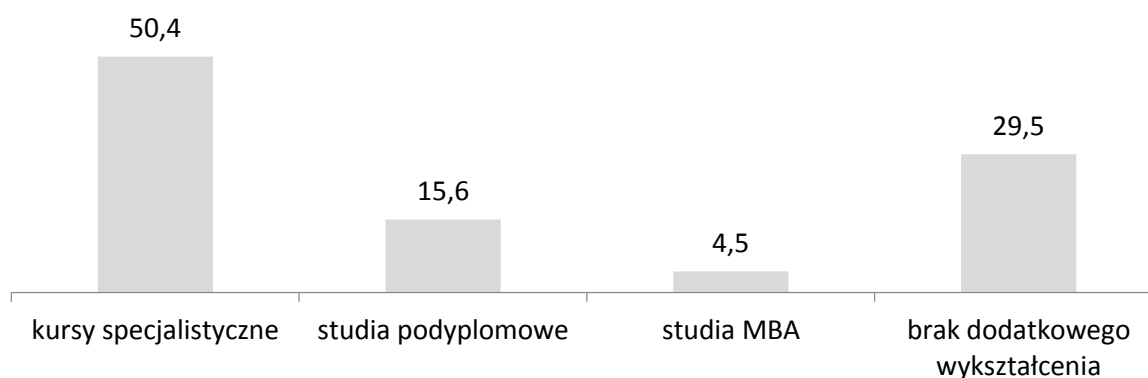
Wśród słów kluczowych charakteryzujących obszar aktywności zawodowej najczęściej wymieniano te związane z przetwarzaniem i obróbką danych, programowaniem, zarządzaniem i marketingiem.

Rys. 7. Jakie słowa klucze najtrafniej opisują Pana(i) obszar aktywności zawodowej? (chmura tagów)

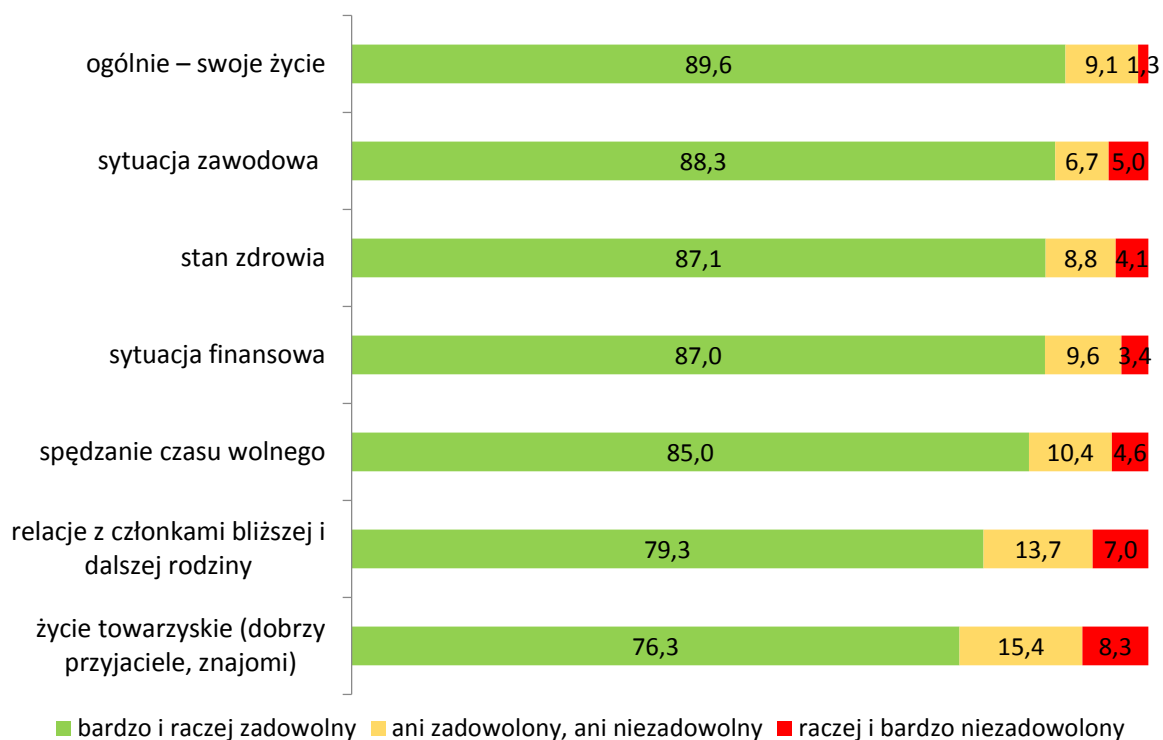
Nieco ponad połowa odpowiadających wskazała na kursy specjalistyczne (50,4%) jako posiadane wykształcenie dodatkowe. Blisko co trzeci odpowiadający nie ma żadnego wykształcenia dodatkowego (29,5%), natomiast 15,6% - studia podyplomowe, a 4,5% studia MBA.

Rys. 8. Jakie jest Pana(i) wykształcenie? Wykształcenie dodatkowe: (%) V3F

Dokonując oceny różnych sfer swojego życia badani zdecydowanie najczęściej udzielali wskazań pozytywnych. Najwyżej zostało ocenione własne życie – ogólnie – bez wskazania żadnej sfery szczegółowej. Ukierunkowując proces waloryzacji widać, że badani lepiej oceniają swoje życie zawodowe, stan zdrowia i sytuację finansową, aniżeli sposób spędzania czasu wolnego, relacje z członkami bliższej i dalszej rodziny czy życie towarzyskie.

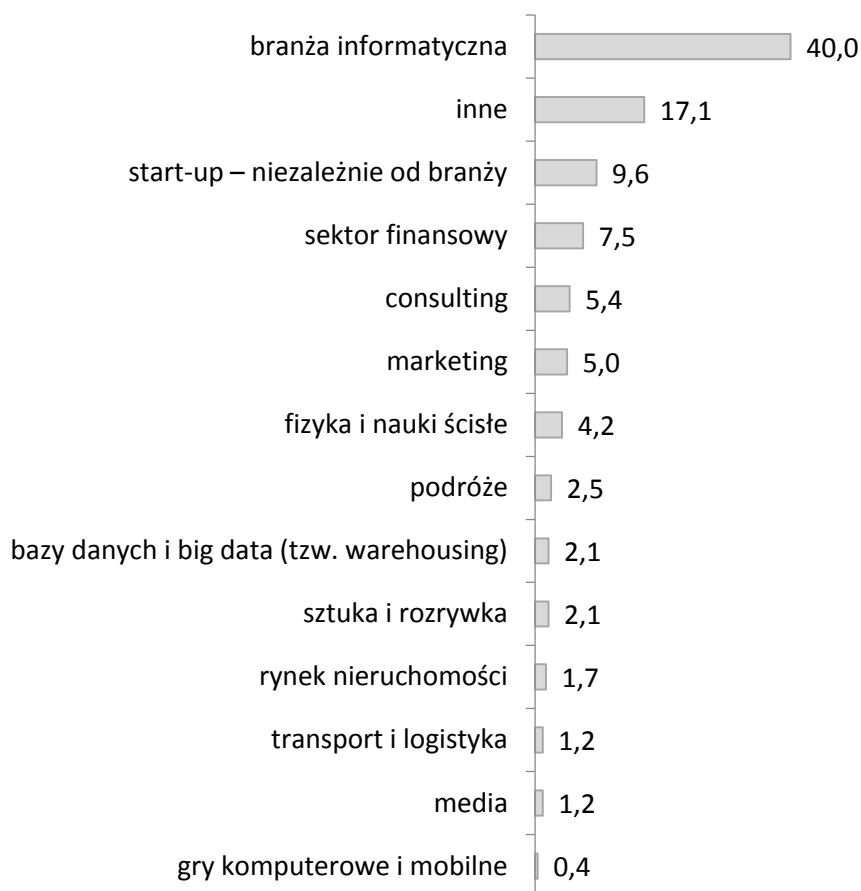
Rys. 9. Jak ocenia Pan(i) różne sfery swego życia? (%) V5

Wymiar zawodowy

Największa grupa badanych jest związana z branżą informatyczną (40,0%), kolejna grupa to rozproszone aktywności – odpowiedzi „inne” – wpisujące się w różne branże (17,1%). Zestawienie branż i obszarów zawiera zamieszczona niżej tabela 2. Na trzecim miejscu znalazły się działania określane jako start-upy, czyli różnorodne formy działania biznesowego niezwiązane z konkretną branżą (9,6%).

Rys. 10. Z jakim sektorem biznesu z reguły Pan(i) współpracuje lub z jaką branżą jest Pan(i) związany(a)? (%) V1

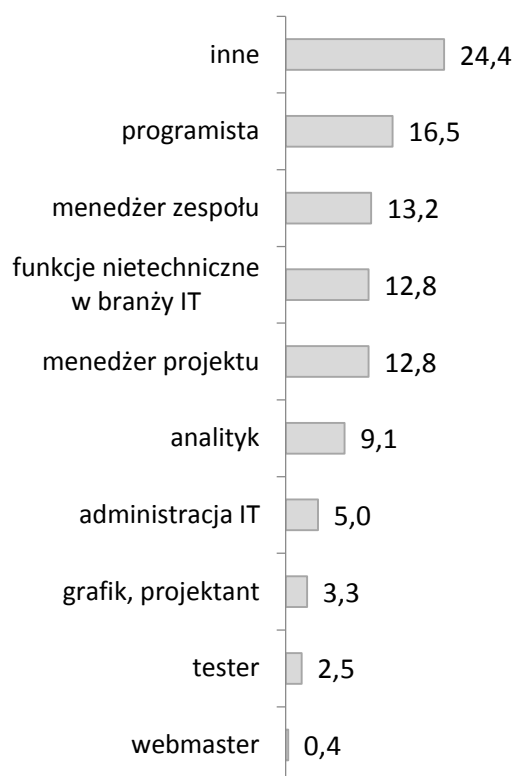
Blisko co szósty odpowiadający zaznaczył odpowiedź „inne” (17,1%). Co wpisywali respondenci?

Tab. 2. Z jakim sektorem biznesu z reguły Pan(i) współpracuje lub z jaką branżą jest Pan(i) związany(a)?
Odpowiedzi: inne, jakie... (pojedyncze wskazania)

edukacja, handel, telekomunikacja, branża inżynierska przemysł naftowy, służba zdrowia, instytucje badawcze, architektura, brak powiązania branżowego, branża budowlana, branża elektroniczna, branża motoryzacyjna, branża spożywcza, budowa okrętów, chemia, przemysł lekki i farmaceutyczny, <i>corporate venture</i>, energia, inżynieria lądowa i geologia, inżynieria w medycynie, moda, motoryzacja, ochrona środowiska, opieka, policja, rynek medyczny, sektor publiczny
--

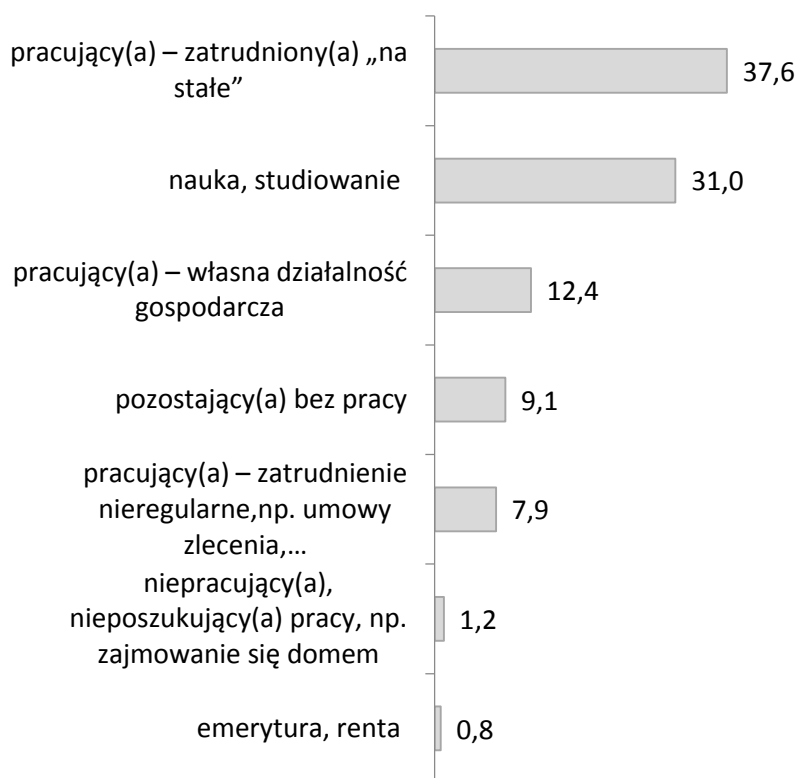
Na pytanie o rodzaj wykonywanych czynności zawodowych, czyli tzw. zawód wykonywany, badani najczęściej udzielali odpowiedzi „inne” (24,4%), co wskazuje na duże rozproszenie form aktywności zawodowej i specjalizację badanych. Wśród nieco rzadziej wskazywanych znalazły się takie role zawodowe, jak: programista (16,5%), menedżer zespołu (13,2%), menedżer projektu (12,8%) oraz różne funkcje nietechniczne w branży IT (12,8%).

Rys. 11. Jaki rodzaj czynności zawodowych Pan(i) wykonuje, tzw. *zawód wykonywany?* (%) V2

Pytani o sytuację zawodową w momencie podjęcia decyzji o wyjeździe zagranicę lub w momencie wyjazdu, w której respondenci zdecydowali się na wyjazd zagranicę, najczęściej udzielonych odpowiedzi wskazuje stałe zatrudnienie (37,6%). Na drugim miejscu uplasowali się ówcześni studenci (blisko jedna trzecia odpowiadających – 31,0%).

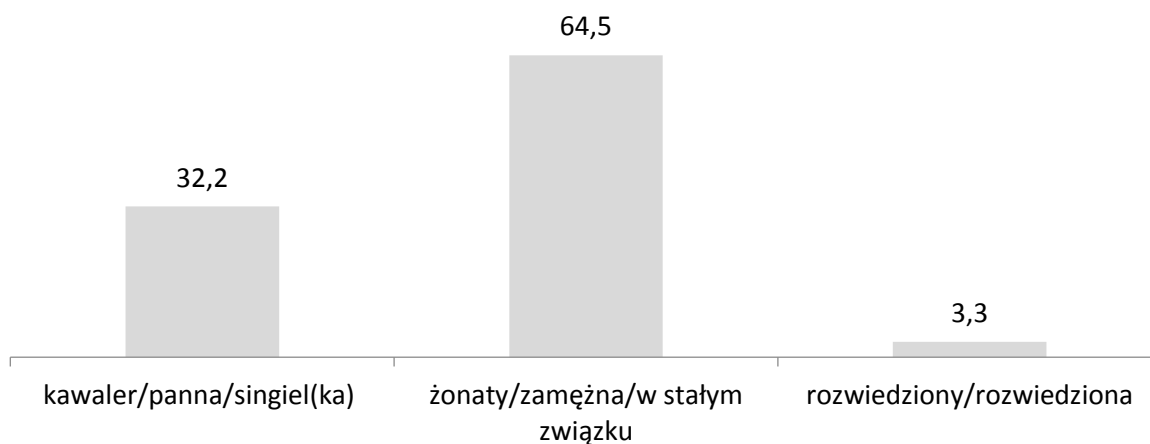
Rys. 12. Jaki był Pana(i) główny status zawodowy w momencie podjęcia decyzji o wyjeździe zagranicę lub w momencie wyjazdu? (%) V4

Sytuacja rodzinna

Zdecydowana większość badanej społeczności – 64,5 % – pozostaje w stałym związku, sformalizowanym bądź nie. Blisko co trzeci określa się jako singiel/singielka, zaś najmniejszą grupę stanowią osoby rozwiedzione.

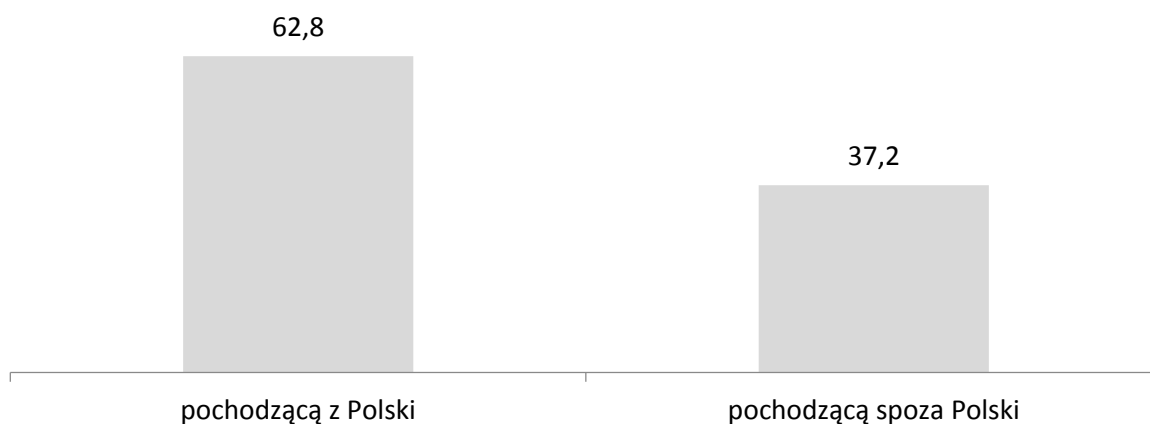
Rys. 13. Jaki jest Pana(i) stan cywilny? (%) V25

Do tych badanych, którzy odpowiedzieli, że są w stałym związku – niezależnie od faktu, czy jest lub nie jest sformalizowany, skierowano pytanie dodatkowe o pochodzenie partnera, partnerki osoby badanej. W pytaniu chodziło jedynie o ustalenie faktu, czy partner, partnerka osoby odpowiadającej pochodzi z Polski.

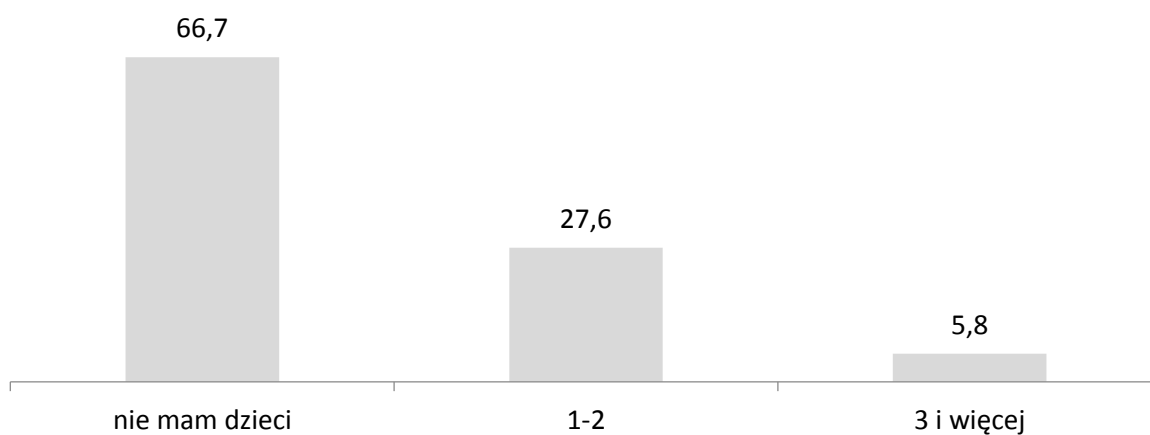
Blisko dwie trzecie partnerów osób badanych pochodzi z Polski. Interesujące byłoby zbadanie, czy dzieje się tak, ponieważ respondenci opuszczają kraj jako osoby pozostające w stałych związkach, czy też znajdują partnerów na emigracji, ale w kręgu znajomych pochodzących z kraju.

Rys. 14. Czy pozostaje Pan(i) w związku z osobą... (% , n = 156) V26

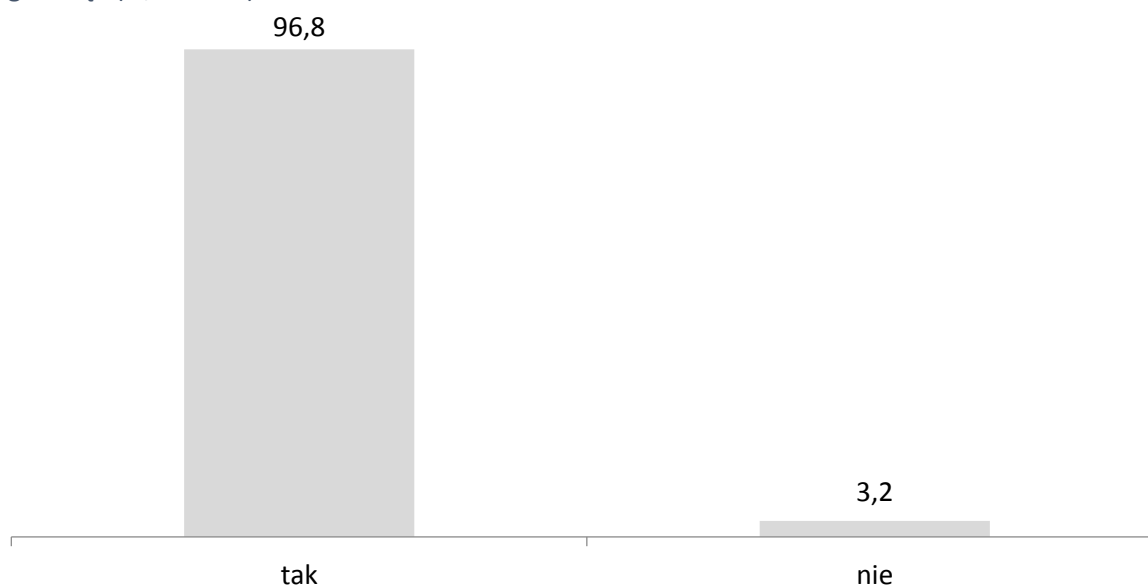
Jednym z pytań dotyczących sytuacji rodzinnej respondentów była kwestia posiadania dzieci. Dwie trzecie respondentów udzieliło odpowiedzi „nie”. Pozostali, będący rodzicami (ogółem jedna trzecia badanych mających jedno, dwoje lub więcej dzieci) to prawdopodobnie osoby mniej mobilne, bardziej zakotwiczone w kraju, w którym obecnie mieszkają, a co za tym idzie – mniej skłonne wrócić do Polski.

Rys. 15. Czy ma Pan(i) dzieci? Jeśli tak, to ile? (%) V24

Osoby pozostające w stałych związkach zostały zapytane, czy przebywają zagranicą w towarzystwie najbliższych osób – dzieci, partnerów, małżonków. Niemal wszyscy odpowiadający wskazali odpowiedź „tak”

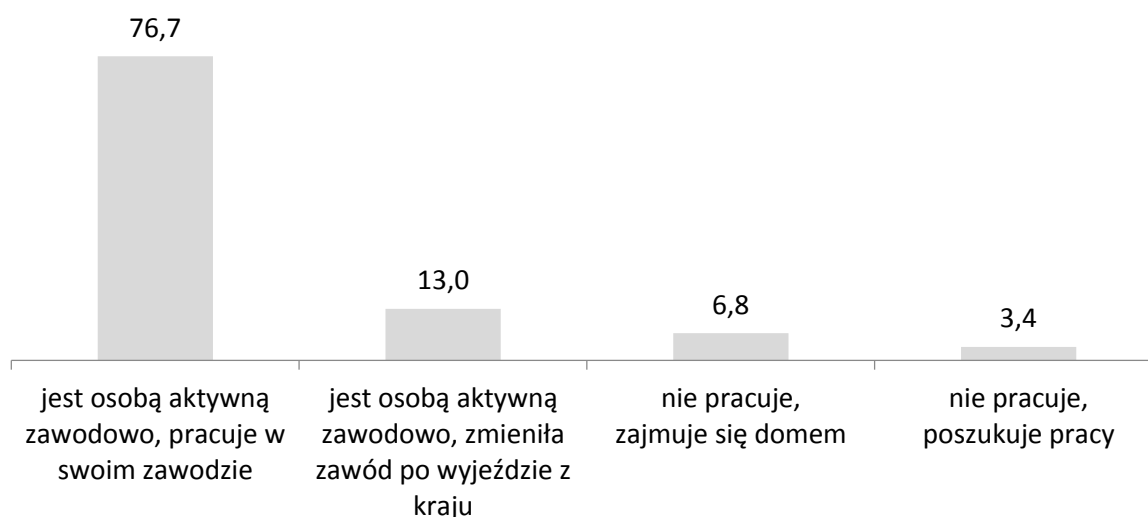
Rys. 16. Czy Pana(i) najbliższe osoby – partner, partnerka, dzieci – towarzyszą Panu(i) podczas pobytu zagranicą? (% , n = 156) V27

Do badanych pozostających w stałych związkach, których partnerzy pochodzą z Polski i którzy towarzyszą im podczas pobytu zagranicą skierowano dwa pytania. Pierwsze o to czym partner / partnerka zajmuje się na co dzień podczas pobytu na emigracji i drugie o to, jaką rolę pełni osoba odpowiadająca podczas pobytu na emigracji.

Największa grupa – 76,7% – to osoby aktywne zawodowo i pracujące w zawodzie.

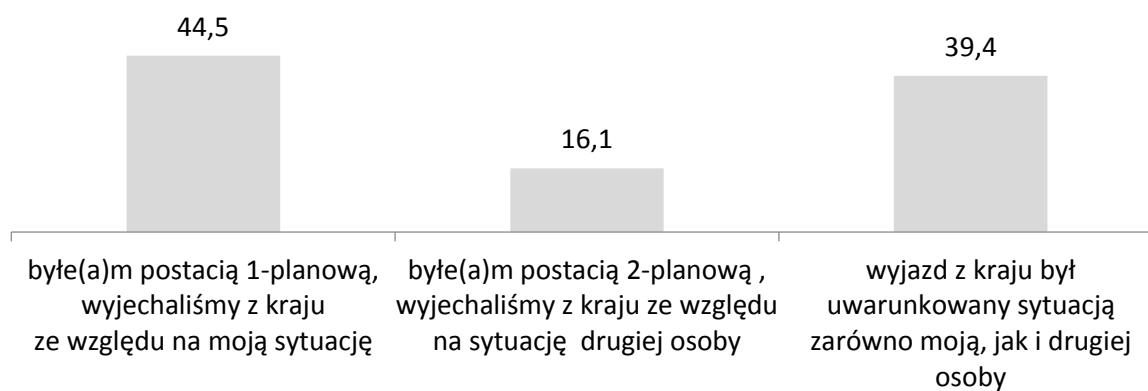
Rys. 17. Czym zajmuje się Pana(i) partner(-ka) na co dzień, podczas pobytu na emigracji? (% , n = 149) V28

Na drugie pytanie – o swoją rolę przy podejmowaniu decyzji o wyjeździe – prawie połowa badanych (44,5%) wskazała siebie jako osobę pierwszoplanową, ze względu na którą podjęto decyzję

o wyjeździe. Niewiele mniej – 39,4% – wskazało, iż wyjazd wiązał się z sytuacją obu osób pozostających w związku.

Rys. 18. Jaką rolę pełnił(a) Pan(i) przy okazji wyjazdu zagranicę? (% , n = 149) V29

Doświadczenia migracyjne

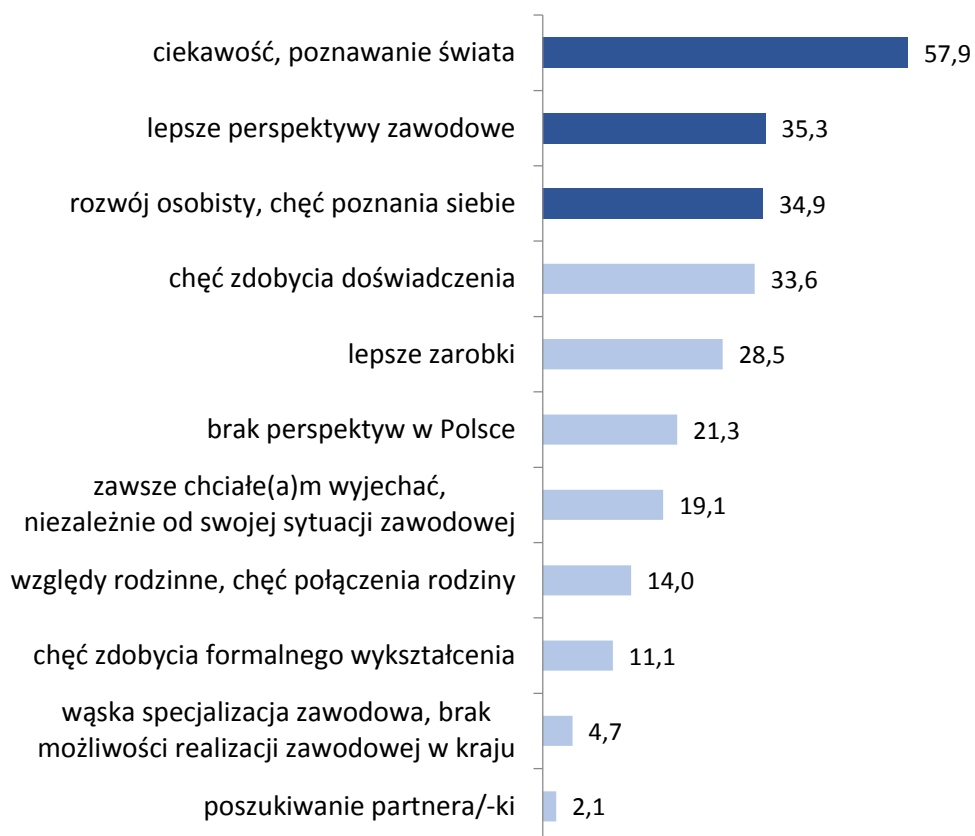
Zaprezentowane w niniejszym rozdziale elementy doświadczeń związanych ze zmianą lub zmianami zamieszkiwanego kraju obejmują złożoną grupę doświadczeń obejmujących elementy biografii osób badanych. W przeprowadzonym badaniu skupiono się na kilku aspektach, jakimi są motywy wyjazdu z Polski, charakterystyka pobytu zagranicą oraz relacje społeczne zagranicą. O ile pierwsze z omawianych zagadnień ma charakter jednorodny i dotyczy wprost – uwarunkowań i motywów, które wpłynęły na decyzję o wyjeździe, to dwa pozostałe są wewnętrznie zróżnicowane. Charakteryzując pobyt badanych zagranicą skupiono się na określeniu typu pobytu zagranicą, jego długości, częstotliwości zmian kraju zamieszkania oraz statusie prawnym pobytu. Relacje społeczne kształtujące się i podtrzymywane podczas pobytu zagranicą zostały zoperacjonalizowane w pytaniach o to z kim badani nawiązują kontakty i relacje, w jakich okolicznościach to się dzieje oraz o znajomość organizacji zrzeszających Polaków przebywających zagranicą i branie udziału w spotkaniach polonijnych.

Motywy wyjazdu z Polski

Przypomnijmy, że 97,1% respondentów to osoby, które pochodzą z Polski, w pytaniu o kraj urodzenia wskazały Polskę. Badani ci zostali poproszeni o wskazanie motywów, jakie nimi kierowały, podejmując decyzję o wyjeździe z kraju rodzinnego.

Ponad połowa respondentów jako główny czynnik motywujący do wyjazdu wskazała ciekawość i chęć poznawania świata (57,9%). Lepsze perspektywy zawodowe (35,5%) oraz chęć rozwoju osobistego (34,9%) to kolejne co do częstości odpowiedzi, udzielone przez jedną trzecią badanych. Na dalszych pozycjach plasują się chęć zdobycia doświadczenia i możliwość lepszych zarobków. Brak perspektyw w Polsce był motywacją blisko co piątego emigranta.

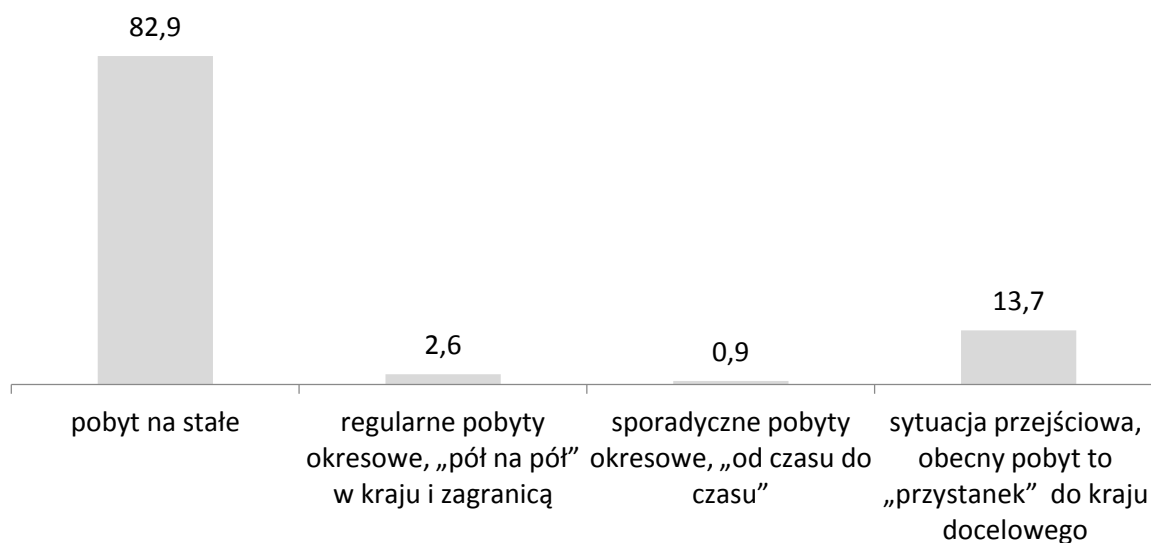
Rys. 19. Co spowodowało, że wyjechał(a) Pan(i) z kraju? (%; odpowiedzi wielokrotne – nie sumują się do 100, n = 235) V7

Charakterystyka pobytu zagranicą

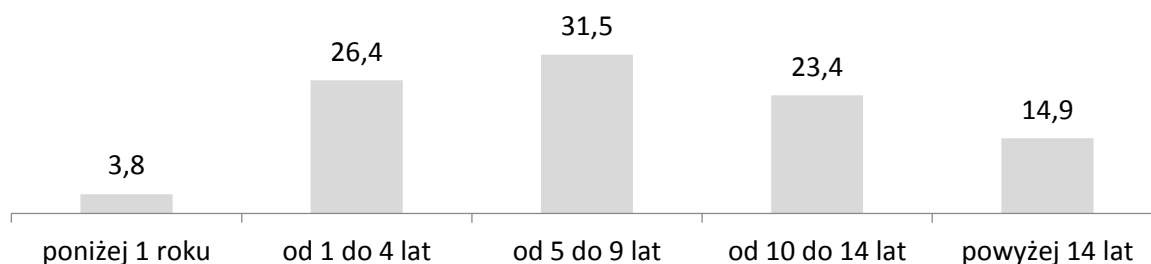
Zapytani o to, czy emigracja to rozwiązanie permanentne, badani w większości potwierdzili swój stały pobyt zagranicą (82,9%). Dla co siódmego jest to rozwiązanie przejściowe, zaś bardzo niewielu (łącznie 3,5%) wskazało na łączenie pobytów w kraju i zagranicą.

Rys. 20. Jak określił(a)by Pan(i) swój pobyt zagranicą? (% , n = 235) V8

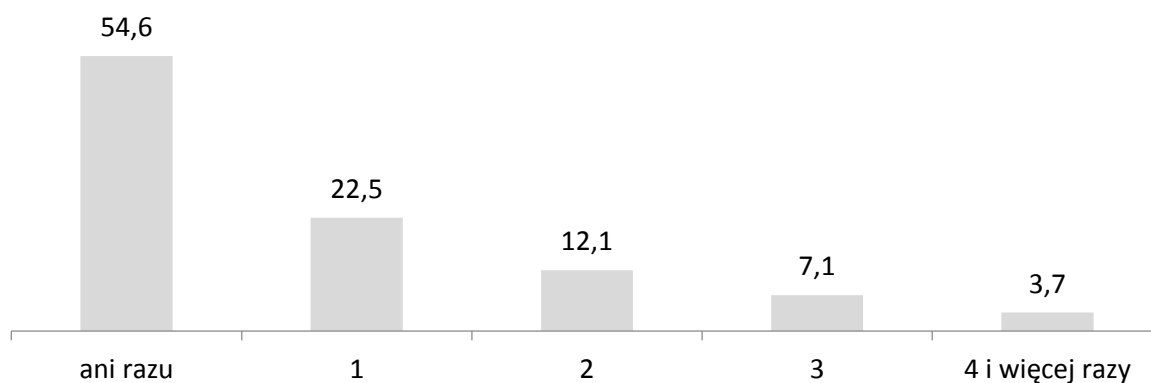
Wśród badanych osób żyjących w diasporze, najwięcej, bo blisko jedna trzecia, opuściło kraj między 5 a 9 lat temu (31,5%). Najmniejszą grupę stanowią ci, którzy żyją zagranicą poniżej jednego roku. Badani, którzy opuścili Polskę na fali wielkiej emigracji poakcesyjnej stanowią w przybliżeniu 23,4% badanych.

Rys. 21. Jak długo przebywa Pan(i) zagranicą? (% , n = 235) V9

Biorący udział w niniejszym badaniu to najczęściej osoby, które na przestrzeni ostatnich pięciu lat nie zmieniły kraju zamieszkania. Spośród udzielających odpowiedzi „tak”, blisko co piąty respondent przeprowadził się do innego kraju raz, zaś blisko co dziesiąty – dwa razy.

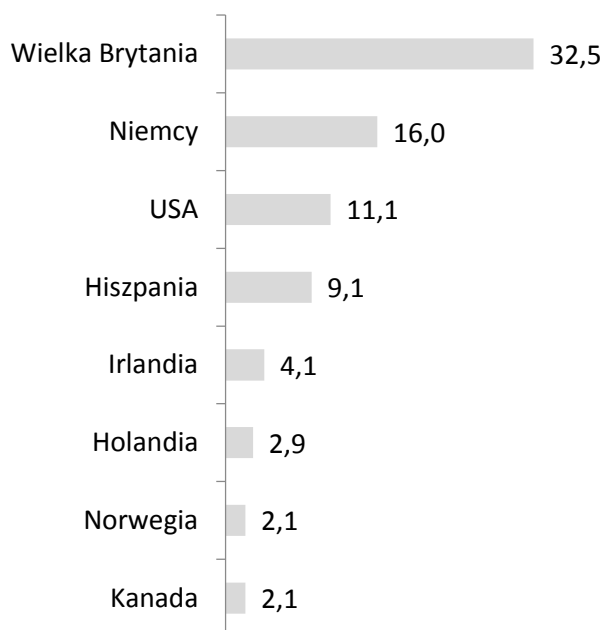
Rys. 22. Ile razy w ciągu ostatnich 5 lat zmieniał(a) Pan(i) kraj swojego zamieszkania? (%) V10

Wartość średnia, obliczona na podstawie odpowiedzi badanych, z pominięciem odpowiedzi „ani razu”, wyniosła $\bar{x} = 1,9$.

Największa grupa respondentów to osoby zamieszkujące w Wielkiej Brytanii (32,5%). Drugim co do popularności kierunkiem emigracji badanej zbiorowości są Niemcy (16,0%), trzecim – Stany Zjednoczone (11,1%). Krajami spoza Unii Europejskiej – nie licząc USA, wskazanych przez blisko co dziesiątą osobę – są Norwegia i Kanada, wskazywane przez 2,1% respondentów. Pozostałe kierunki emigracji to kraje Europy Zachodniej. Odpowiedzi poniżej 2% nie znalazły się w tym zestawieniu.

Rys. 23. W jakim kraju i mieście obecnie Pan(i) żyje – mieszka, pracuje? (% odpowiedzi powyżej 2%)
V11

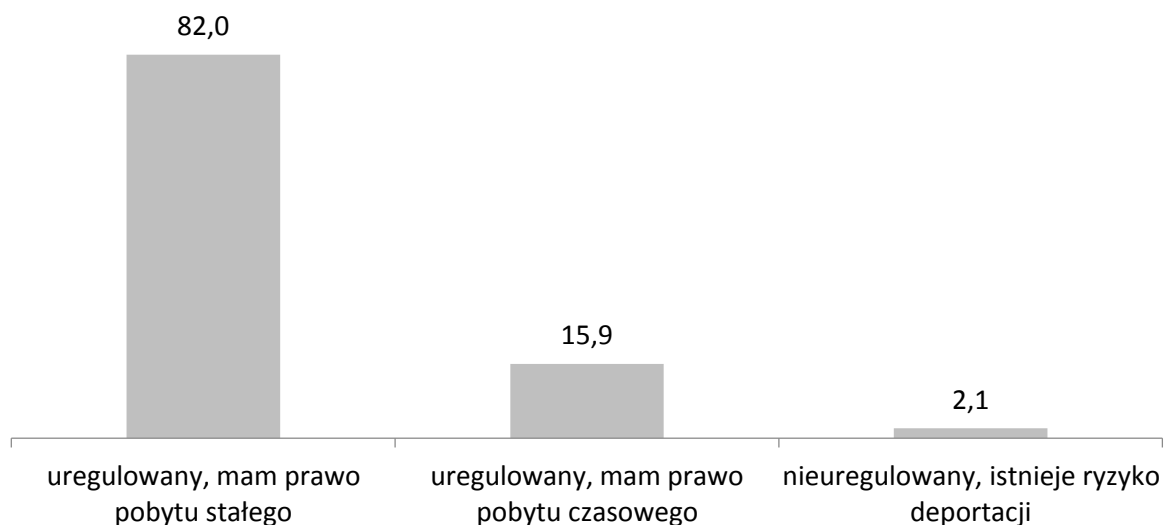
Zestawienie kierunków emigracji wybranych przez mniej niż co pięćdziesiątego respondenta ukazuje poniższa tabela 3.

Tab. 3. W jakim kraju obecnie Pan(i) żyje – mieszka, pracuje? Odpowiedzi poniżej 2% (%)

Indie, Polska, Dania, Singapur, Szwajcaria, Belgia, Francja, Japonia, Portugalia, Szwecja, Włochy, Argentyna, Australia, Brazylia, Cypr, Czechy, Grecja, Hong Kong, Indie, Islandia, Izrael, Luksemburg, Peru, Rosja, Tajlandia, Tunezja, Wenezuela

Zdecydowana większość badanej społeczności to osoby o uregulowanej sytuacji prawnej w zakresie prawa do pobytu stałego w danym kraju. Sytuacja taka dotyczy 82,0% respondentów. Prawo do pobytu czasowego to sytuacja blisko 16% badanych, natomiast osoby, w stosunku do których istnieje ryzyko deportacji, to nieco ponad 2% badanych.

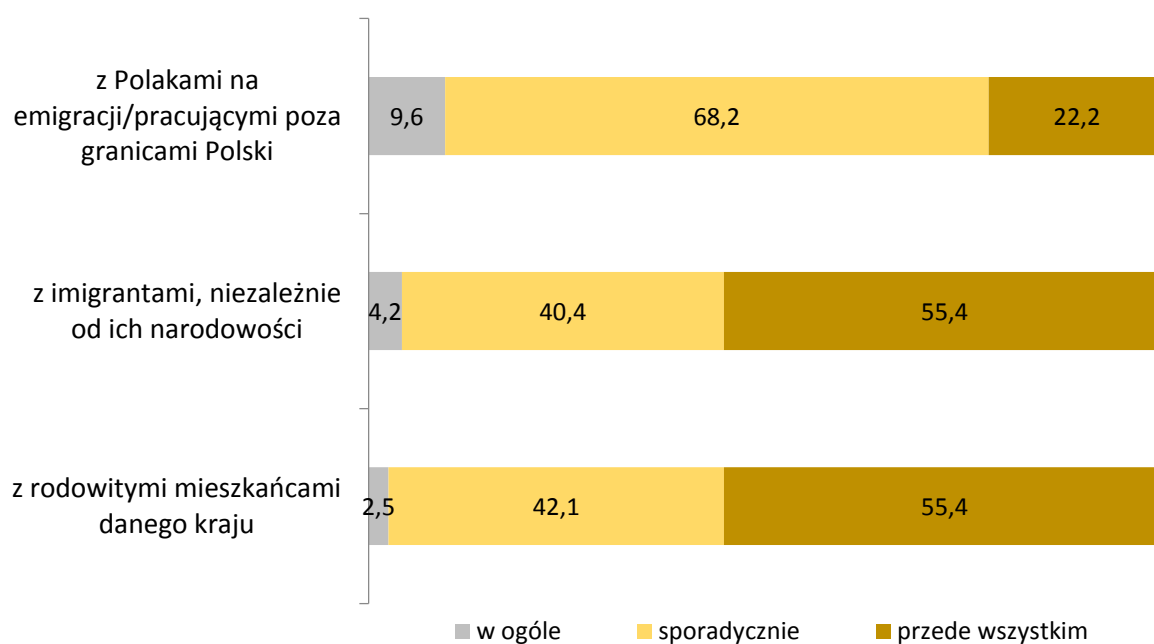
Rys. 24. Jaka jest status prawny Pana(i) pobytu zagranicą? (%) V12

Relacje społeczne zagranicą

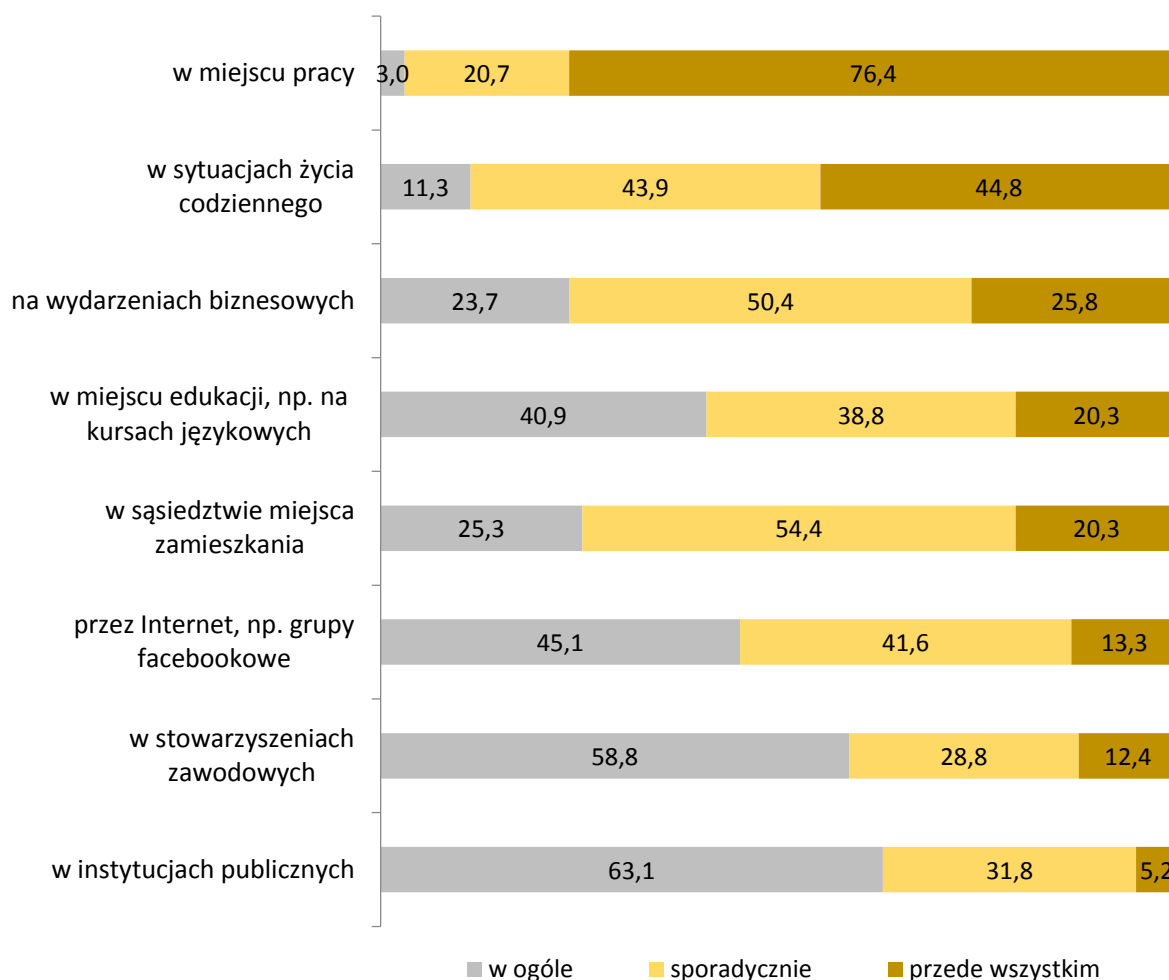
Respondenci zostali zapytani o narodowość osób, z którymi utrzymują kontakty towarzyskie. Z Polakami na emigracji sporadycznie kontaktuje się 68,2% respondentów, a przede wszystkim z nimi – 22,2 % badanych. Badani przedstawiciele diaspory technologicznej przede wszystkim utrzymują relacje z rodowitymi mieszkańcami kraju emigracji bądź imigrantami niezależnie od ich narodowości (obie te odpowiedzi wskazało po 55,4% badanych).

Rys. 25. Kontakty społeczne (*poznawanie nowych ludzi, spotkania towarzyskie itp.*), podczas pobytu zagranicą. Z kim nawiązuje Pan(i) kontakty i relacje? (%) V13A

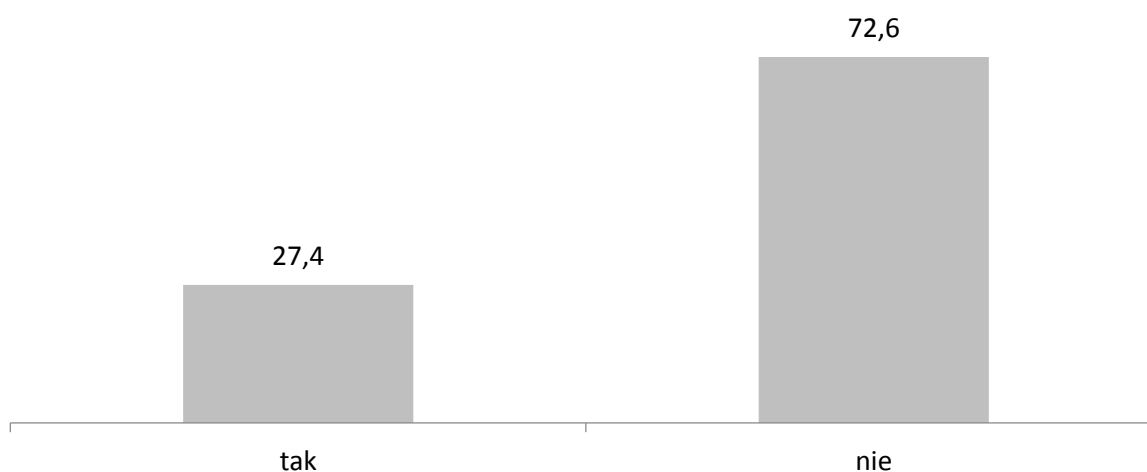
W odpowiedzi na pytanie o okoliczności nawiązywania znajomości, większość badanej społeczności wskazała miejsce pracy, na drugim miejscu - blisko co drugi – sytuacje życia codziennego (udzielono odpowiedzi „przede wszystkim”). Sporadycznie relacje towarzyskie nawiązywane są w sąsiedztwie miejsca zamieszkania oraz na wydarzeniach biznesowych – odpowiedzi takich udzieliła ponad połowa badanych. Co ciekawe, cyfrowe narzędzia komunikacyjne oraz Internet nie są dla badanych źródłem nowych znajomości (45,1%) albo są nimi sporadycznie (41,6%).

Rys. 26. Kontakty społeczne (*poznanie nowych ludzi, spotkania towarzyskie itp.*), podczas pobytu zagranicą. W jakich okolicznościach nawiązuje Pan(i) kontakty i relacje? (%) V13B

Zdecydowana większość badanych nie zna organizacji, które zrzeszają Polaków na emigracji pracujących w sektorze informatycznym lub innowacji.

Rys. 27. Czy zna Pan(i) jakieś organizacje zrzeszające Polaków mieszkających i pracujących zagranicą w sektorze informatycznym lub innowacji wymagającym wysokich kwalifikacji? (%) V14

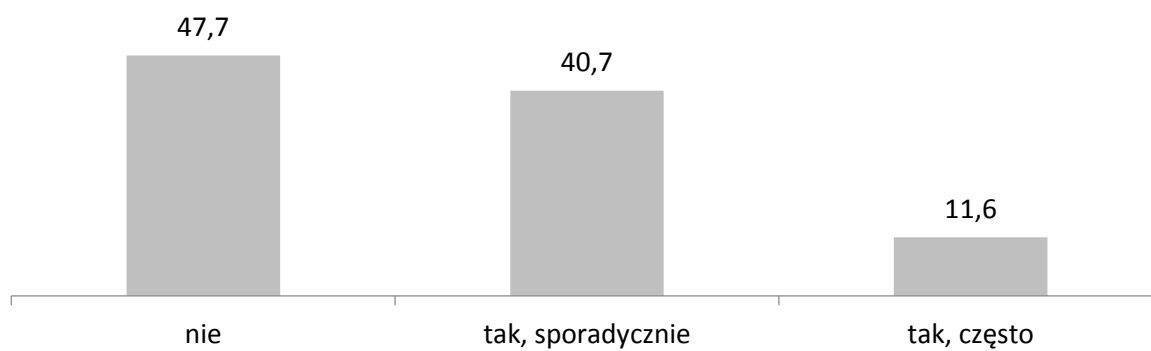
Do badanych, którzy udzielili odpowiedzi „tak” skierowano prośbę o wskazanie tych organizacji, które znają. Zestawienie odpowiedzi zawiera tabela 4.

Tab. 4. Organizacje zrzeszające Polaków mieszkających i pracujących zagranicą w sektorze informatycznym lub innowacji wymagającym wysokich kwalifikacji.

Cambridge Polish Society, Dom Polski, Grupa Mailingowa Sabbath, grupy na Facebooku, kontakty osobiste, PLUG, PMP Madryt, Polacy w Singapurze, Polish Berlin Tech, Polish Berlin Tech Night, Polish Chamber of Commerce UK, Polish City Club, Polish Hub, Polish Professionals, Polish Professionals in London, Polish Professionals in Madrid, Polish Tech Link, Polish Tech Night, Polonijna Izba Gospodarcza, Polonium Foundation, polskie parafie, POSK, PPM, SIP, stowarzyszenia uniwersyteckie na uniwersytetach (np. Oxford czy Cambridge University PolSocs), Stowarzyszenie Techników Polskich w Wielkiej Brytanii

Ponad połowa badanych (odpowiedzi „sporadycznie” i „często” - łącznie 52,3%) bierze udział w wydarzeniach polonijnych. Warto zwrócić uwagę, że w całej badanej zbiorowości w takich wydarzeniach bierze udział często co dziesiąta osoba.

Rys. 28. Czy bierze(a) Pan(i) udział w jakichś wydarzeniach polonijnych organizowanych przez ambasadę, konsulat, polską parafię lub lokalną grupę Polaków? (%) V15

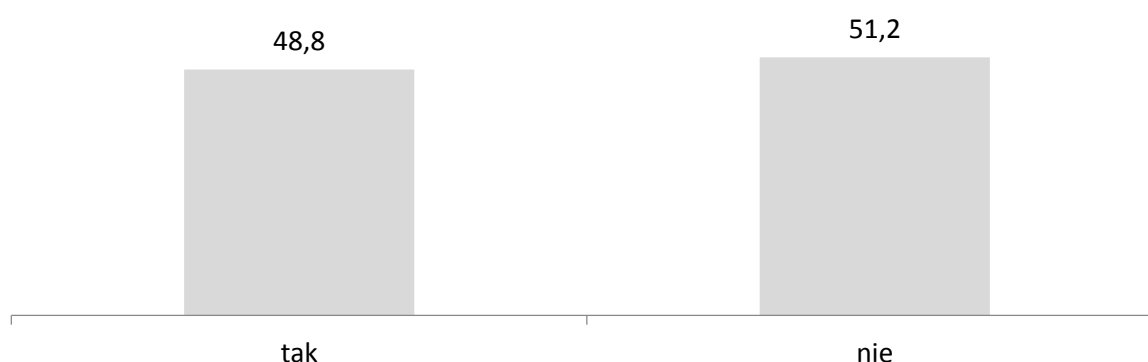
Powrót do Polski

Podjęty w badaniu problem powrotów przedstawicieli diaspory technologicznej do Polski został rozpatrzony z jednej strony jako gotowość do powrotu, z drugiej zaś odniesiony został do kwestii ewentualnego wsparcia i systemu zachęt dla osób rozważających powrót. Gotowość do powrotu ujęta została przede wszystkim jako subiektywna deklaracja dotycząca rozważania powrotu oraz poziomu konkretności myśli o przeniesieniu się do Polski. Uwzględniono w tym miejscu kwestię sytuacji panującej w Polsce w różnych sferach życia jako czynnik skłaniający lub nie do decyzji o powrocie. Problem wsparcia i zachęt dla powracających został w badaniu zagospodarowany pytaniami projekcyjno-porównawczymi, czyli zakładającymi istnienie tego typu rozwiązań i porównanie do funkcjonujących w innych krajach.

Gotowość do powrotu

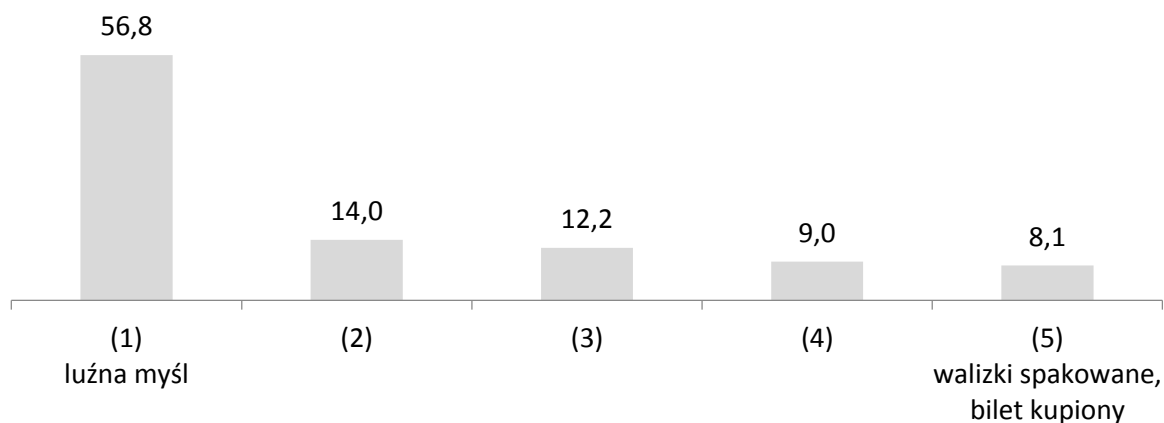
O powrocie lub przeniesieniu się do Polski myśli 48,8% badanych, większa grupa, bo stanowiąca 51,2% na zadane pytanie udzieliła odpowiedzi „nie”.

Rys. 29. Czy myśli Pan/Pani o powrocie lub przeniesieniu się do Polski? (%) V19

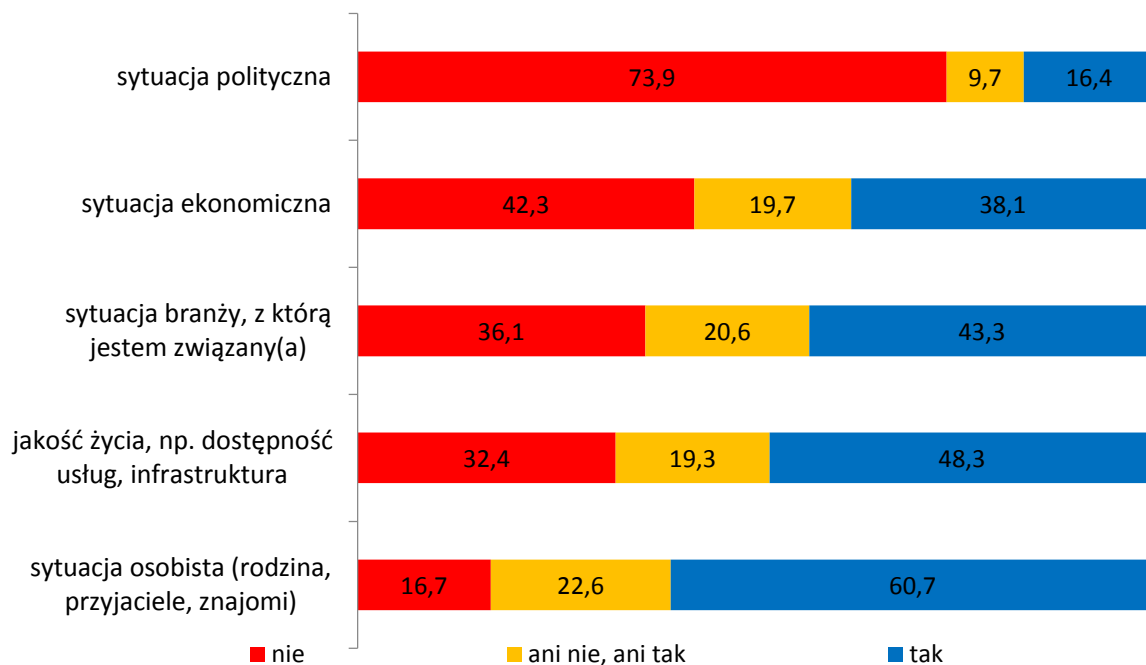
Owe myśli dotyczące powrotu lub przenosin dla większości badanych mają charakter „luźnej myśli” (56,8%). Zdecydowanie większą determinacją, wyrażoną określeniem „walizki spakowane, bilet kupiony” charakteryzuje się 8,1% badanych.

Rys. 30. Na ile konkretne są te ewentualne plany przenosin? (%) V20

Sytuacja polityczna w największym stopniu zniechęca badanych do podjęcia decyzji o przeniesieniu się do Polski (73,9%). W zdecydowanie mniejszym stopniu na rozważanie decyzji o powrocie wpływ mają sytuacja ekonomiczna (42,3%), sytuacja branży, w której pracuje badany (32,4%), w zdecydowanie najmniejszym zaś sytuacja osobista (16,7%).

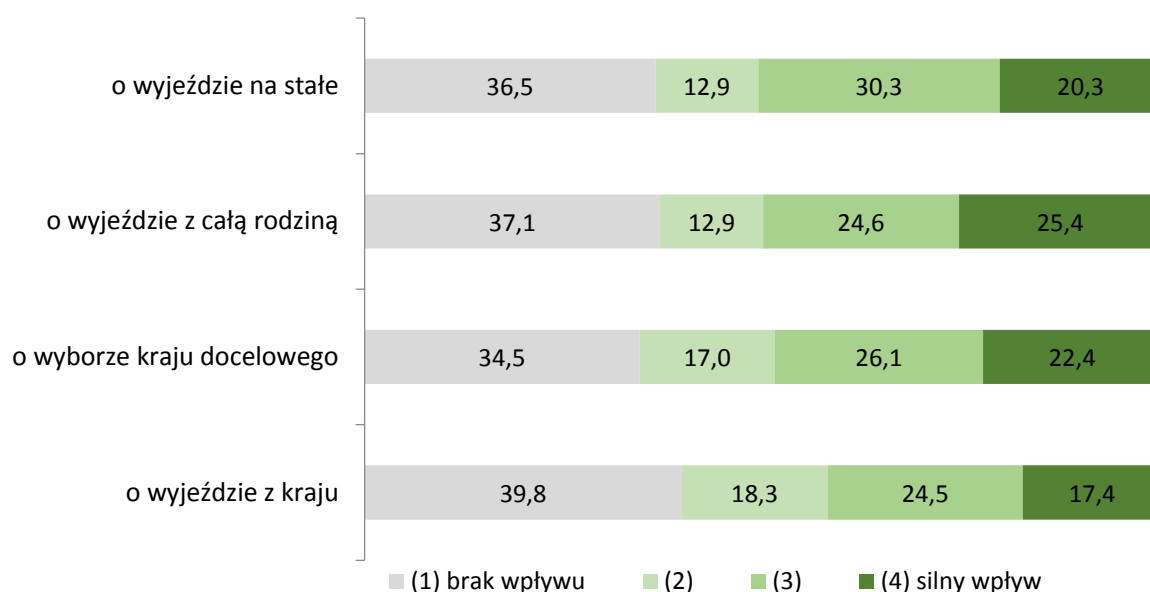
Rys. 31. Czy sytuacja panująca w Polsce, w wymienionych niżej sferach skłania lub nie skłania Pana(nią) do ewentualnego przeniesienia się do Polski? (%) V21

Wsparcie i zachęty dla osób rozważających powrót

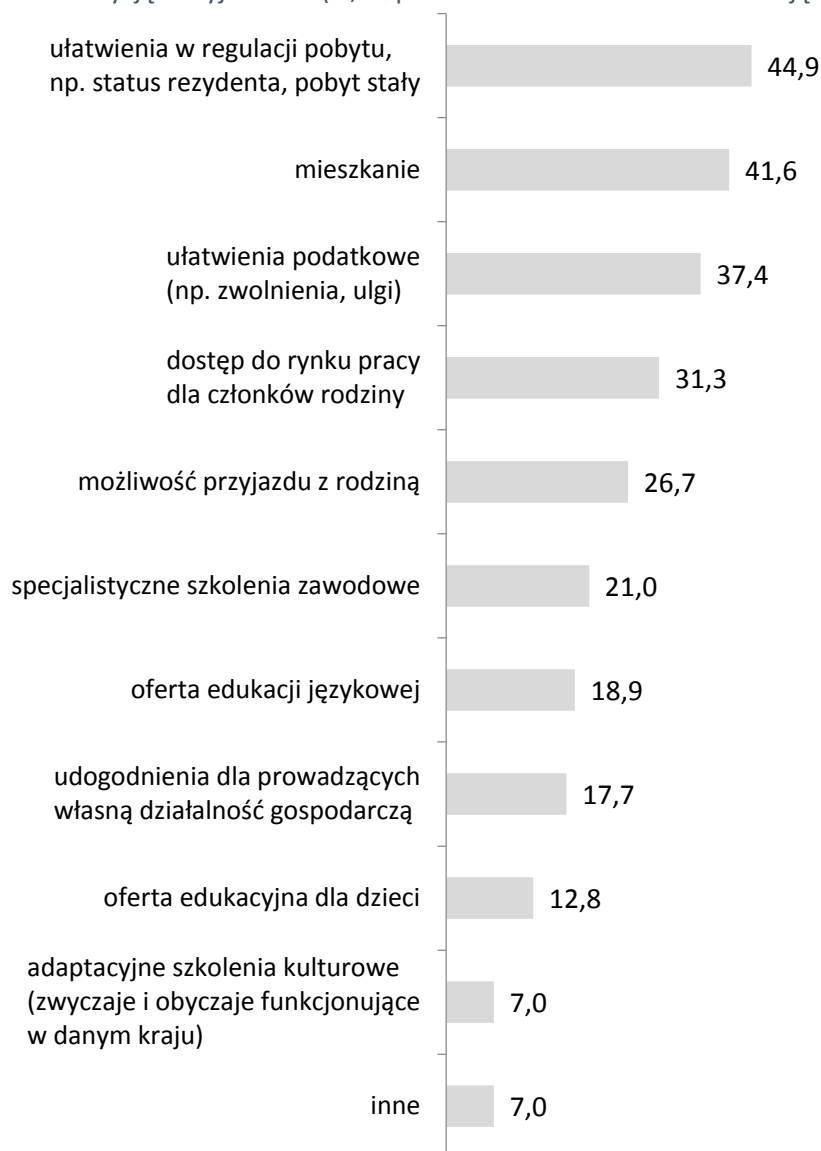
Przedstawiciele diaspory technologicznej, zapytani o wpływ programów przyciągających specjalistów, wskazali na brak znaczącego oddziaływania tego typu działań. Niezależnie od profilu takich działań ponad jedna trzecia odpowiadających udzieliła odpowiedzi wskazującej na brak wpływu na podejmowanie decyzji o wyjeździe na stałe, z całą rodziną, o wyborze kraju docelowego czy też o wyjeździe z kraju. Patrząc, na przeciwny biegun odpowiedzi, czyli na co takie programy miałyby silny wpływ, widać że mogłoby to dotyczyć wyjazdu z całą rodziną (25,4%).

Rys. 32. W niektórych krajach istnieją systemy ułatwień dla osób imigrujących – całe programy przyciągające specjalistów lub pojedyncze rozwiązanie. Proszę o wskazanie czy istnienie tego typu ułatwień miałyby wpływ na Pana(i) decyzję... (%) V16

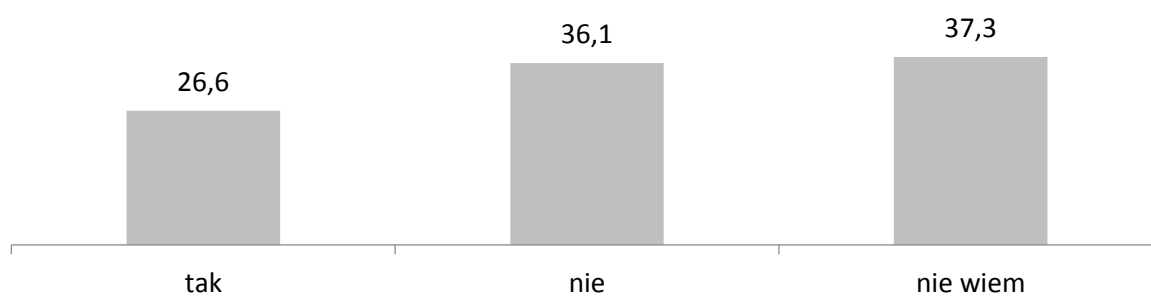
Spośród różnych możliwych ułatwień, dla badanych, najważniejszymi są ułatwienia w zakresie ułatwienia w regulacji pobytu (44,9%), na drugim miejscu znalazło się mieszkanie, jako element zachęcający (41,6%), na trzecim zaś ułatwienia podatkowe w postaci zwolnień lub ulg (37,4%).

Rys. 33. Które rozwiązania – ułatwienia, elementy programów przyciągających – miałyby znaczący wpływ na decyzję o wyjeździe? (% odpowiedzi wielokrotne – nie sumują się do 100) V17

Gdyby analogicznie do przedstawionych wyżej mechanizmów ułatwiających przenoszenie się z kraju do kraju funkcjonowały w Polsce, to do powrotu skłoniłyby one blisko co czwartego badanego (26,6%). Niemal co trzeci odpowiadający udzielił odpowiedzi „nie”, a trudność z zajęciem stanowiska miało 37,3% respondentów.

Rys. 34. Czy podobne do powyższych rozwiązania i ułatwienia skłoniłyby Pana(nią) do powrotu do Polski? (%) V18

Poczucie więzi z krajem

W obrębie wątków tworzących pole tematyczne dotyczące odczuwanych więzi z krajem uwzględniono zagadnienia dotyczące kwestii tożsamościowych oraz ewentualnej współpracy z krajem. Poczucie tożsamości i przynależności odsyła do pytań o odczuwane związki z krajem rodzinnym, o to *kim się jest* w swoim własnym odczuciu, jak definiuje się swoją identyfikację narodową. Stawianie tego typu pytań intensyfikuje się w sytuacji opuszczenia własnego kraju i najbliższego otoczenia etniczno-narodowego. Urefleksyjnieniu ulegają niezauważane na co dzień sfery doświadczeń związku z krajem rodzinnym, takiej jak używanie ojczystego języka, spędzanie świąt i rocznic ważnych wydarzeń czy śledzenie bieżących wydarzeń. Podniesienie kwestii potencjalnej współpracy przedstawicieli diaspory z krajem dotyczy przede wszystkim stopnia, w jakim osoby te są nią zainteresowane, a jeśli tak, to na czym miałyby ona polegać. Kolejne pytanie, które się nasuwa dotyczy tego, z kim po stronie Polski współpraca taka miałyby przebiegać i w jakiej formie, na jakich zasadach. W badaniu poruszono również kwestię działań państwa polskiego na rzecz polskich specjalistów pracujących zagranicą oraz oceny tychże działań.

Poczucie tożsamości i przynależności

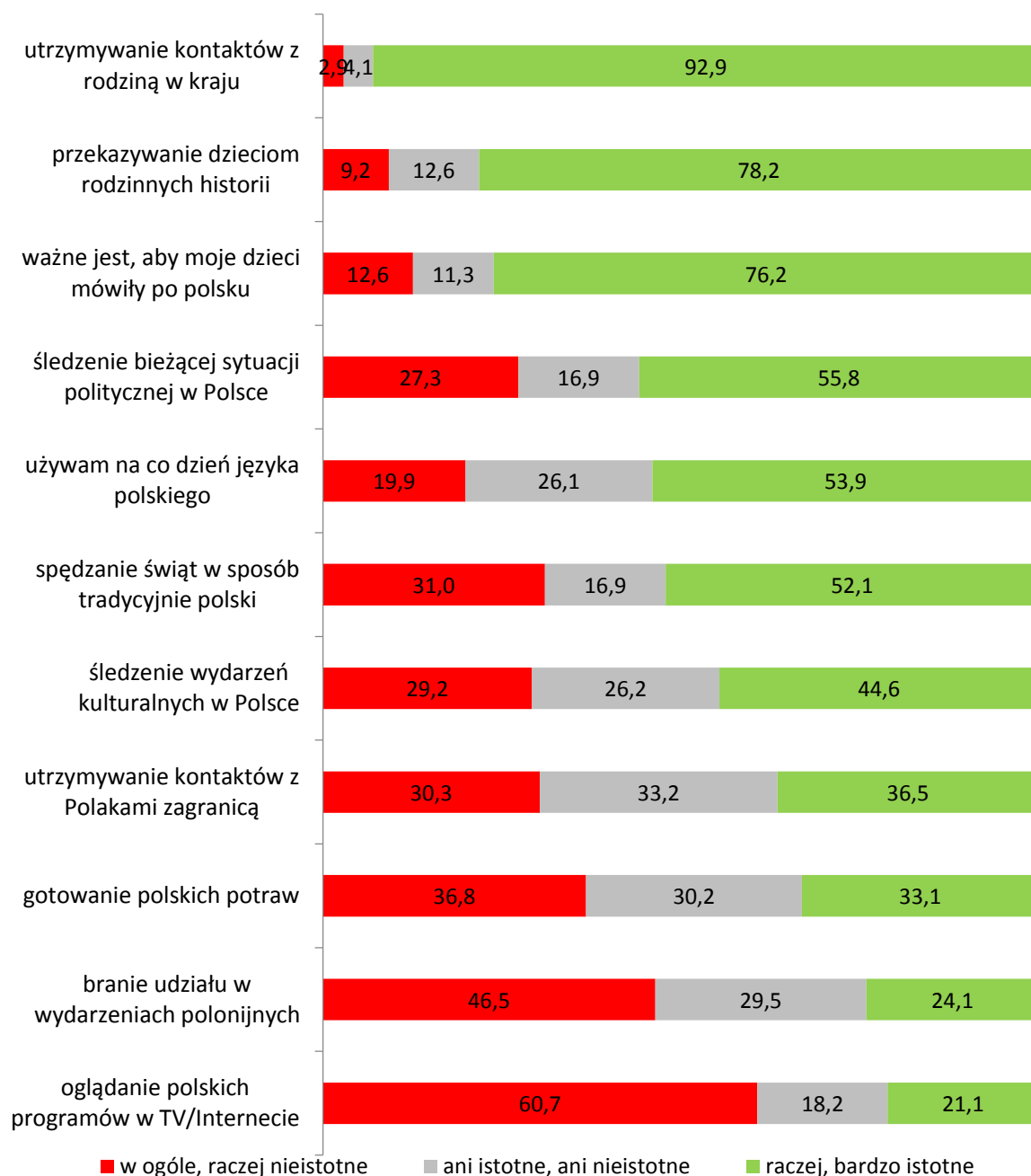
Zdecydowana większość odpowiadających na pytanie „*Kim – w sensie przynależności narodowościowej – czuje się Pan(i) pracując i mieszkając zagranicą?*” udzieliła odpowiedzi Polakiem / Polką (67,5%). Dla blisko co jedenastej osoby takim tożsamościowym odniesieniem jest tożsamość europejska, osoby te odpowiadały, że czują się Europejczykami. Tożsamość podwójną europejską i polską zadeklarował co dwudziesty respondent (5,1%).

Tab. 5. Kim – w sensie przynależności narodowościowej – czuje się Pan(i) pracując i mieszkając zagranicą? (%) V22

	%
Polakiem/-ką	67,5
Europejczykiem/-ką	9,4
Europejczykiem/-ką i Polakiem/-ką	5,1
obywatelem/-ką świata	3,0
bezpaństwowcem, kimś bez narodowości	2,6
nie wiem	1,7
Polakiem/-ką i Amerykaninem/-ką	1,3
wskazania poniżej 1%	
Kanadyjczykiem/-ką, obcokrajowcem, Polakiem/-ką i Hiszpanem/-ką, sobą, Brytyjczykiem/-ką, człowiekiem, Dolnoślązakiem/-czką, ekspatą/-ką, emigrantem, gościem, Hindusem, nauczycielką, Polakiem i Niemcem, Polakiem/-ką i Brytyjczykiem/-ką, Polakiem/-ką i Szkotem/-ką, Polakiem/-ką i Ślązakiem/-czką, Szkotem/-ką	

Obszary, w których realizuje się doświadczanie związku z krajem pochodzenia, to przede wszystkim utrzymywanie kontaktów z rodziną w kraju (92,2% respondentów określiła je jako istotne), przekazywanie dzieciom rodzinnych historii oraz posługiwanie się językiem polskim przez dzieci (ponad 70% respondentów udzieliła odpowiedzi „istotne”). Najmniej uwagi w tym kontekście poświęca się oglądaniu polskiej telewizji (dla 60,7 % badanych to nieistotne) oraz udziałowi w wydarzeniach polonijnych (jako nieistotne określiła je prawie połowa badanych).

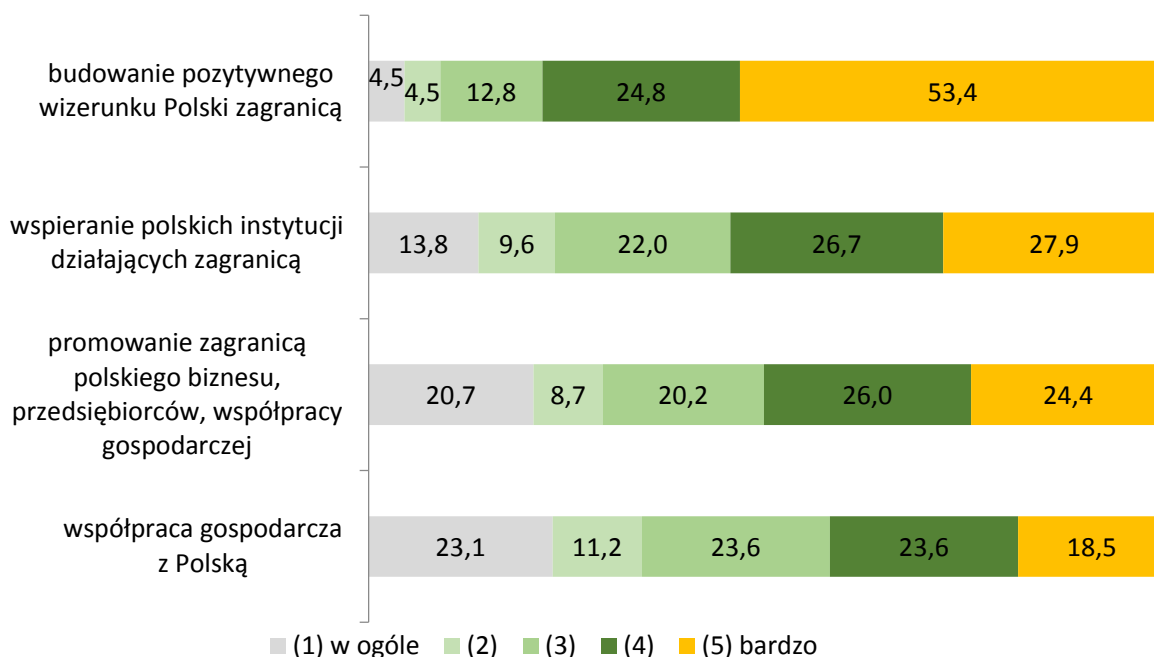
Rys. 35. Na ile ważne są dla Pana(i) poszczególne wymiary doświadczania związku z krajem rodzinnym lub krajem pochodzenia Pana(i) przodków? (%) V23

Współpraca z krajem

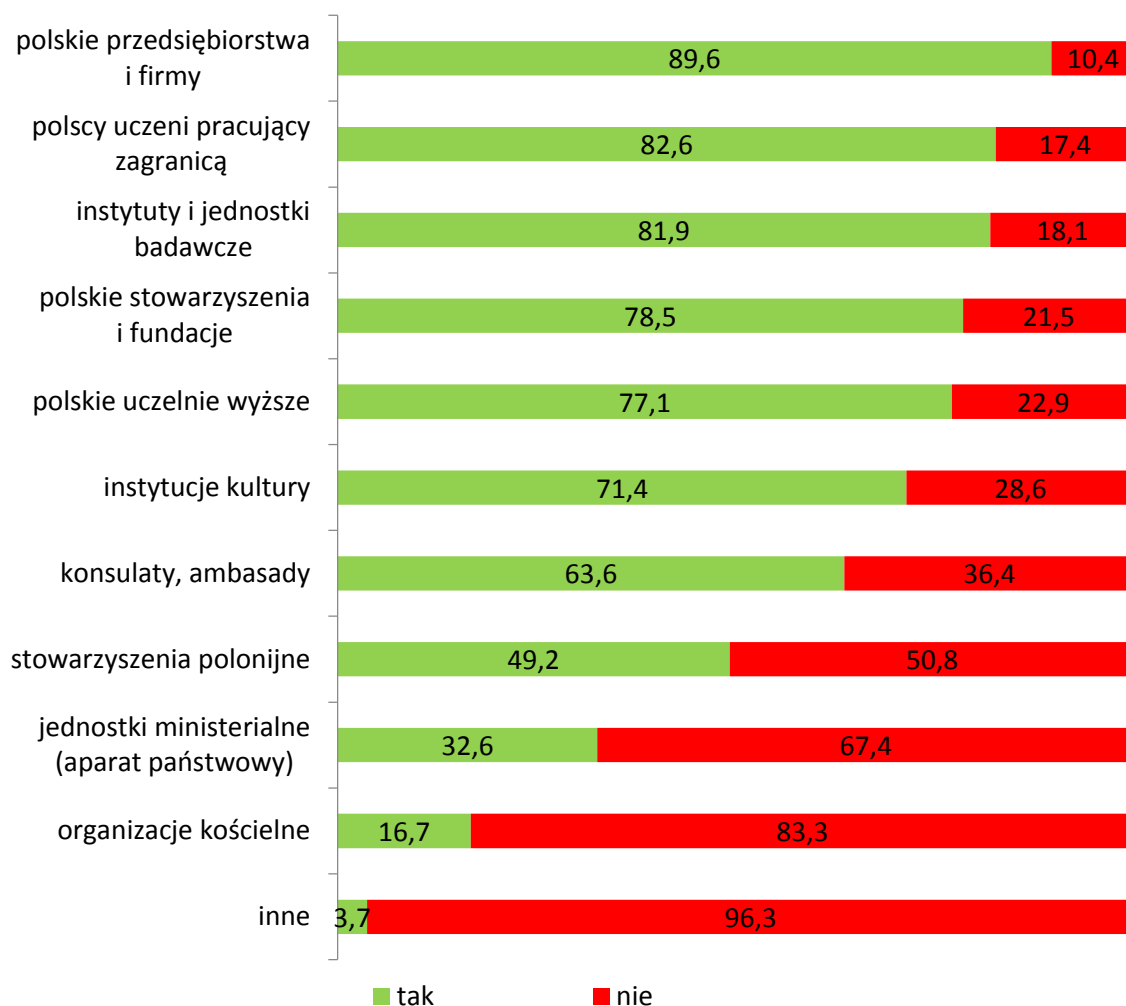
Określając swoje zainteresowanie wskazanymi w badaniu kwestiami związanymi z Polską, ponad połowa respondentów wskazała na jako bardzo ważne „budowanie pozytywnego wizerunku kraju”. Najmniej istotnymi dla nich elementami są kwestie związane ze współpracą gospodarczą (łącznie blisko połowa badanych nie interesuje się nimi w ogóle).

Rys. 36. W jakim stopniu w polu Pana(i) zainteresowań znajduje się: V30

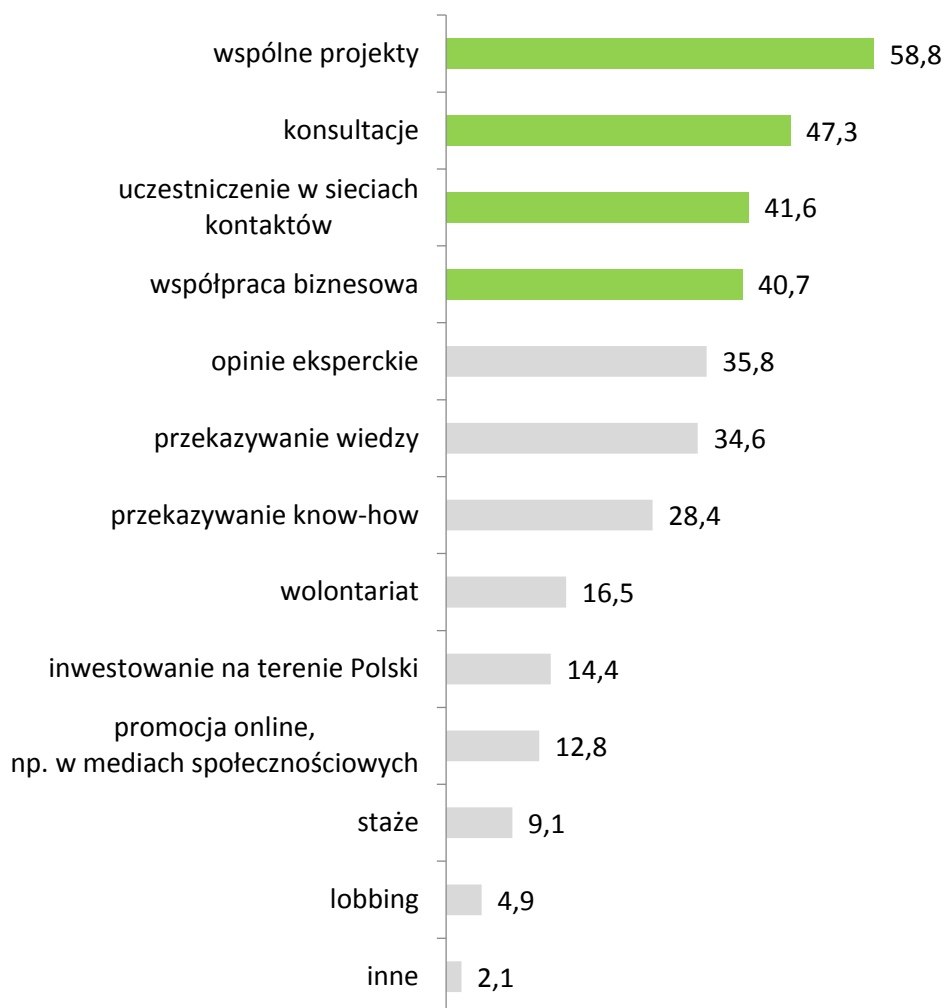
Pytani o możliwą współpracę z instytucjami związanymi z Polską, najwięcej - prawie 90% badanych – wskazało polskie firmy i przedsiębiorstwa. Niewiele mniej (odpowiednio 82,6% oraz 82,9%) chętnie wsparłoby polskich uczonych oraz instytuty badawcze. Najmniejsze zainteresowanie współpracą budzą organizacje kościelne (83,3% respondentów nie wyraża chęci współpracy).

Rys. 37. Zakładając, że taka współpraca byłaby możliwa, z kim, z jakimi podmiotami związanymi z Polską chciał(a)by Pan(i) współpracować? (%) V31

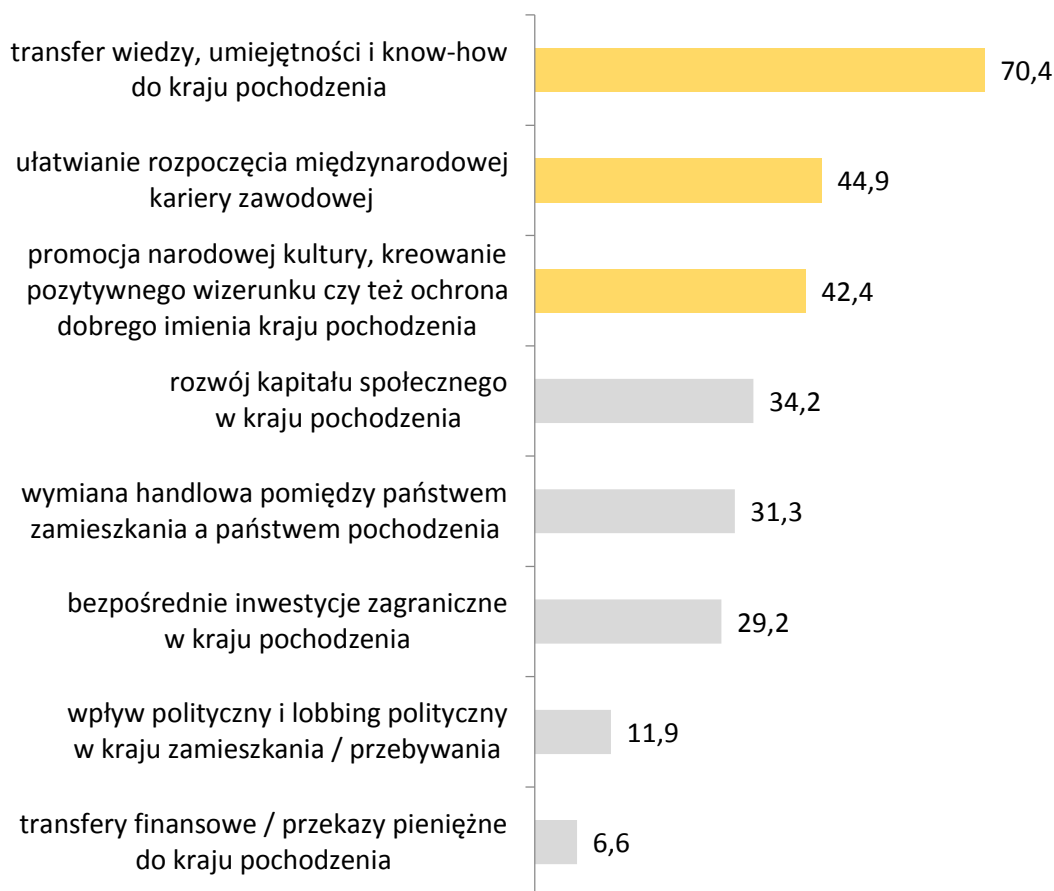
Preferowana forma ewentualnej współpracy wskazywana przez respondentów to wspólne projekty – ponad połowa odpowiedzi oraz konsultacje – blisko połowa badanych. Nieco ponad 40% badanych opowiedziało się za uczestnictwem w sieci kontaktów oraz współpracą biznesową.

Rys. 38. Zakładając, że taka współpraca byłaby możliwa, w jakiej formie chciał(a)by Pan(i) współpracować? (% odpowiedzi wielokrotne – nie sumują się do 100) V32

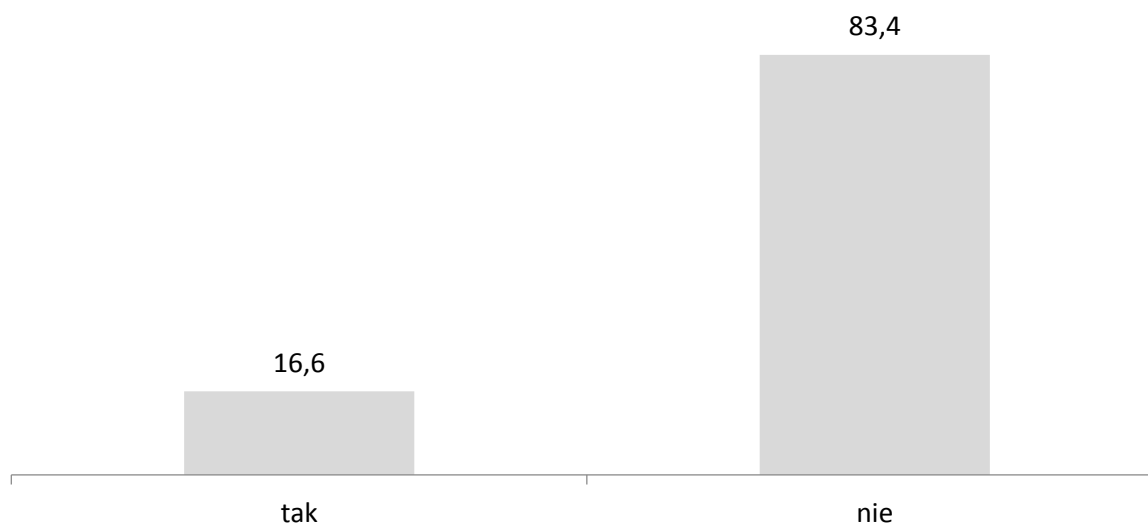
Pytani o możliwe korzyści, jakie mogłaby czerpać Polska od diaspory polskich specjalistów sektora nowych technologii i innowacji, respondenci mówili przede wszystkim o transferze wiedzy i umiejętności – uważa tak 70,4% badanych. Nieco poniżej połowy odpowiedzi dotyczyło ułatwień związanych z rozpoczynaniem międzynarodowej kariery oraz promocja kultury i tworzenie wizerunku kraju pochodzenia.

Rys. 39. Jak Pan(i) sądzi, z perspektywy osoby tworzącej diasporę polskich specjalistów sektora nowych technologii i innowacji, w jakich sferach, diaspora ta mogłaby odgrywać ważną rolę dla Polski? (% odpowiedzi wielokrotne – nie sumują się do 100) V33

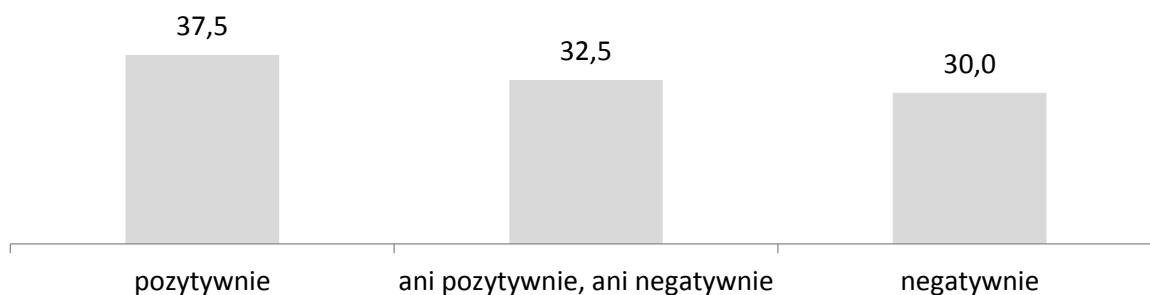
Zdecydowana większość badanej społeczności nie dostrzega żadnych działań państwa na rzecz emigrantów-specjalistów. Odpowiedzi „nie” udzieliło ponad 80% respondentów.

Rys. 40. Czy dostrzega Pan(i) jakieś działania państwa polskiego na rzecz diaspyry polskich specjalistów pracujących zagranicą? (%) V34

Do badanych, którzy dostrzegają działania na rzecz diaspory (odpowiedzi „tak”) skierowano pytanie o ocenę działań państwa polskiego na rzecz polskich specjalistów pracujących zagranicą. Pozytywnie działania takie oceniła nieco ponad jedna trzecia badanych, z kolei opinie negatywne wyraziło 30% respondentów.

Rys. 41. Jak ocenia Pan działania państwa polskiego na rzecz diaspory polskich specjalistów? (% , n=42) V35

Aneks: kwestionariusz wywiadu wykorzystany w badaniu

Szanowna Pani, Szanowny Panie,

Muzeum Emigracji w Gdyni we współpracy z fundacją PLUGin prowadzi badania socjologiczne wśród członków polskiej diaspory zatrudnionych w innowacyjnych sektorach gospodarki. Badania są anonimowe – nigdzie nie prosimy o podanie imienia i nazwiska. Wyniki zostaną opracowane w postaci zbiorczych zestawień statystycznych. Gorąco prosimy o udział w badaniu.

Dziękujemy!

obszar eksploracyjno-opisowy

1. Z jakim sektorem biznesu z reguły Pan(i) współpracuje lub z jaką branżą jest Pan(i) związany(a)?

1. branża informatyczna
2. sektor finansowy
3. sztuka i rozrywka
4. consulting
5. marketing
6. media
7. fizyka i nauki ścisłe
8. rynek nieruchomości
9. podróże
10. transport i logistyka
11. gry komputerowe i mobilne
12. bazy danych i big data (tzw. warehousing)
13. *start-up* – niezależnie od branży
14. inne, jakie

2. Jaki rodzaj czynności zawodowych Pan(i) wykonuje, tzw. zawód wykonywany.

1. administracja IT
2. programista
3. webmaster
4. analityk
5. tester
6. menedżer zespołu
7. menedżer projektu
8. grafik, projektant
9. funkcje nietechniczne w branży IT (np. finanse, marketing, założyciel, wyższa kadra menedżerska, członek zarządu itp.)
10. inne, jakie.....

3. Jak jest Pana(i) wykształcenie?

A. poziom

1. średnie
2. wyższe I stopnia - licencjackie, inżynierskie
3. wyższe II stopnia – magisterskie
4. wyższe III stopnia – ze stopniem naukowym

B. kierunek, który Pan(i) ukończył(a)

.....

D. związek formalnego wykształcenia z tym, co robi Pan(i) zawodowo

1. ścisły
2. częściowy
3. brak związku

E. Jakie słowa kluczowe najtrafniej opisują Pana(i) obszar aktywności zawodowej?

.....

C. W jakim kraju zdobył(a) Pan(i) swoje formalne wykształcenie?

1. tylko w Polsce
2. w Polsce i zagranicą
3. tylko zagranicą

F. Wykształcenie dodatkowe:

1. kursy specjalistyczne
2. studia podyplomowe
3. studia MBA
4. brak

4. Jaki był Pana(i) główny status zawodowy w momencie podjęcia decyzji o wyjeździe zagranicę lub w momencie wyjazdu?

1. pracujący(a) zawodowo – zatrudniony(a) „na stałe”
2. pracujący(a) zawodowo – własna działalność gospodarcza
3. pracujący(a) zawodowo – zatrudnienie nieregularne, np. umowy zlecenia, *freelance jobs*
4. pozostający(a) bez pracy
5. niepracujący(a), nieposzukujący(a) pracy, np. zajmowanie się domem
6. nauka, studiowanie
7. emerytura, renta

5. Każdy człowiek w różnym stopniu jest zadowolony

lub niezadowolony z różnych sfer swego życia.

Proszę ocenić pod tym względem poszczególne sfery?

bardzo
zadowolony

raczej
zadowolony

ani
zadowolony,
ani
niezadowolony

raczej
niezadowolony

bardzo
niezadowolony

1. relacje z członkami bliższej i dalszej rodziny

1

2

3

4

5

2. życie towarzyskie (*dobrzy przyjaciele, znajomi*)

1

2

3

4

5

3. spędzanie czasu wolnego

1

2

3

4

5

4. stan zdrowia

1

2

3

4

5

5. sytuacja finansowa

1

2

3

4

5

6. sytuacja zawodowa

1

2

3

4

5

7. ogólnie – swoje życie

1

2

3

4

5

obszar migracyjny: Poruszymy teraz zagadnienia związane z Pana(i) doświadczeniami migracyjnymi.

6. W jakim kraju się Pan(i) urodził(a)?

1. Polska
2. kraj należący do Unii Europejskiej, inny niż Polska → **przejdź do pyt. 10.**
3. Stany Zjednoczone → **przejdź do pyt. 10.**
4. inny, jaki → **przejdź do pyt. 10.**

7. Co spowodowało, że wyjechał(a) Pan(i) z kraju? Proszę wskazać nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. chęć zdobycia formalnego wykształcenia
2. chęć zdobycia doświadczenia
3. rozwój osobisty, chęć poznania siebie
4. ciekawość, poznawanie świata
5. lepsze perspektywy zawodowe
6. lepsze zarobki
7. względy rodzinne, chęć połączenia rodziny
8. poszukiwanie partnera/-ki

9. brak perspektyw w Polsce
10. wąska specjalizacja zawodowa, brak możliwości realizacji zawodowej w kraju
11. zawsze chciałem(a)m wyjechać, niezależnie od swojej sytuacji zawodowej

8. Jak określił(a)by Pan(i) swój pobyt zagranicą?

1. pobyt na stałe
2. regularne pobyty okresowe, „pół na pół” w kraju i zagranicą
3. sporadyczne pobyty okresowe, „od czasu do czasu”
4. sytuacja przejściowa, obecny pobyt to „przystanek” do kraju docelowego

9. Jak długo trwa taki stan?

1. poniżej 1 roku
2. od 1 do 4 lat
3. od 5 do 9 lat
4. od 10 do 14 lat
5. powyżej 14 lat

10. Ile razy w ciągu ostatnich 5 lat zmieniał(a) Pan(i) kraj swojego zamieszkania?

Jeśli nie wydarzyło się to ani razu, proszę wpisać cyfrę 0.

.....

11. W jakim kraju i mieście obecnie Pan(i) żyje – mieszka, pracuje?

Kraj: Miasto:

12. Jaka jest status prawny Pana(i) pobytu zagranicą?

1. uregulowany, mam prawo pobytu stałego
2. uregulowany, mam prawo pobytu czasowego
2. nieuregulowany, istnieje ryzyko deportacji

13. Proszę zastanowić się nad swoimi kontaktami społecznymi (poznawanie nowych ludzi, spotkania towarzyskie itp.), podczas pobytu zagranicą.

<u>A. Z kim nawiązuje Pan(i) kontakty i relacje?</u>	w ogóle	sporadycznie	przede wszystkim
1. z rodowitymi mieszkańcami danego kraju	1	2	3
2. z imigrantami, niezależnie od ich narodowości	1	2	3
3. z Polakami na emigracji/pracującymi poza granicami Polski	1	2	3
<u>B. W jakich okolicznościach nawiązuje Pan(i) kontakty i relacje?</u>	w ogóle	sporadycznie	przede wszystkim

1. w sytuacjach życia codziennego	1	2	3
2. w sąsiedztwie miejsca zamieszkania	1	2	3
3. w miejscu pracy	1	2	3
4. w miejscu edukacji, np. na kursach językowych	1	2	3
5. w instytucjach publicznych	1	2	3
6. w stowarzyszeniach zawodowych	1	2	3
7. na wydarzeniach biznesowych	1	2	3
8. przez Internet, np. grupy facebookowe	1	2	3

14.Czy zna Pan(i) jakieś organizacje zrzeszające Polaków mieszkających i pracujących zagranicą w sektorze informatycznym lub innowacji wymagającym wysokich kwalifikacji?

1. tak, jakie

2. nie

15.Czy bierze(a) Pan(i) udział w jakichś wydarzeniach polonijnych organizowanych przez ambasadę, konsulat, polską parafię lub lokalną grupę Polaków?

1. nie

2. tak, sporadycznie

3. tak, często

16.W niektórych krajach istnieją systemy ułatwień dla osób imigrujących – całe programy przyciągające specjalistów lub pojedyncze rozwiązanie. Proszę o wskazanie czy istnienie tego typu ułatwień miałyby wpływ na decyzję...							
	brak wpływu ----- silny wpływ						
1. o wyjeździe z kraju	1	2	3	4	5	6	7
2. o wyborze kraju docelowego	1	2	3	4	5	6	7
3. o wyjeździe z całą rodziną	1	2	3	4	5	6	7
4. o wyjeździe na stałe	1	2	3	4	5	6	7

17.Które rozwiązania – ułatwienia, elementy programów przyciągających – miałyby znaczący wpływ na decyzję o wyjeździe?

Można zaznaczyć dowolną liczbę odpowiedzi.

1. ułatwienia – zwolnienia i ulgi – podatkowe

2. możliwość przyjazdu z rodziną
3. specjalistyczne szkolenia zawodowe
4. mieszkanie
5. ułatwienia w regulacji pobytu, np. status rezydenta, pobyt stały
6. oferta edukacji językowej
7. oferta edukacyjna dla dzieci
8. dostęp do rynku pracy dla członków rodziny
9. adaptacyjne szkolenia kulturowe – zwyczaje i obyczaje funkcjonujące w danym kraju
10. udogodnienia dla prowadzących własną działalność gospodarczą
11. inne, jakie?

18. Czy podobne do powyższych rozwiązania i ułatwienia skłoniłyby Pana(nią) do powrotu do Polski?

1. tak
2. nie
3. nie wiem

powroty i przyjazdy do Polski

19. Czy myśli Pan/Pani o powrocie lub przeniesieniu się do Polski?

1. tak
2. nie

20. Na ile konkretne są te ewentualne plany przenosin? Proszę zaznaczyć swoją odpowiedź, poprzez wskazanie punktu na skali:

luźna myśl 1----2----3----4----5----6----7----8----9----10 „walizki spakowane, bilet kupiony”

21. Proszę określić czy sytuacja panująca w Polsce, w wymienionych niżej sferach skłania lub nie skłania do ewentualnego przeniesienia się do Polski	zdecydowanie nie	nie	raczej nie	ani tak, ani nie	raczej tak	tak	zdecydowanie tak
1. sytuacja ekonomiczna	1	2	3	4	5	6	7
2. sytuacja polityczna	1	2	3	4	5	6	7
3. jakość życia, np. dostępność usług, infrastruktura	1	2	3	4	5	6	7
4. sytuacja branży, z którą jest Pan(i) związany(a)	1	2	3	4	5	6	7
5. sytuacja osobista (rodzina, przyjaciele, znajomi)	1	2	3	4	5	6	7

obszar tożsamościowy

22. Kim – w sensie przynależności narodowościowej – czuje się Pan(i) pracując i mieszkając zagranicą?

28. Czym zajmuje się Pana(i) partner(-ka) na co dzień, podczas pobytu na emigracji?

1. jest osobą aktywną zawodowo, pracuje w swoim zawodzie
2. jest osobą aktywną zawodowo, zmieniła zawód po wyjeździe z kraju
3. nie pracuje, zajmuje się domem
4. nie pracuje, poszukuje pracy

29. Jaką rolę pełnił(a) Pan(i) przy okazji wyjazdu zagranicę?

1. byłem postacią 1-planową, wyjechaliśmy z kraju ze względu na moją sytuację
2. byłem postacią 2-planową , wyjechaliśmy z kraju ze względu na sytuację drugiej osoby
3. wyjazd z kraju był uwarunkowany sytuacją zarówno moją, jak i drugiej osoby

współpraca z krajem

30. W jakim stopniu w polu Pana(i) zainteresowań znajduje się:	w ogóle ----- bardzo
--	----------------------

w ogóle ----- bardzo

1. współpraca gospodarcza z Polską	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2. promowanie zagranicą polskiego biznesu, przedsiębiorców, współpracy gospodarczej	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3. budowanie pozytywnego wizerunku Polski zagranicą	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4. wspieranie polskich instytucji działających zagranicą	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

31. Zakładając, że taka współpraca byłaby możliwa, z kim, z jakimi podmiotami związanymi z Polską chciał(a)by Pan(i) współpracować?	tak	nie
--	-----	-----

tak

nie

1. stowarzyszenia polonijne	1	2
2. polskie uczelnie wyższe	1	2
3. polscy uczeni pracujący zagranicą	1	2
4. instytuty i jednostki badawcze	1	2
5. jednostki ministerialne (aparatur państwowy)	1	2
6. polskie przedsiębiorstwa i firmy	1	2
7. polskie stowarzyszenia i fundacje	1	2
8. organizacje kościelne	1	2
9. instytucje kultury	1	2
10. konsulaty, ambasady	1	2
11. inne, jakie	1	2

32. Zakładając, że taka współpraca byłaby możliwa, w jakiej formie chciał(a)by Pan(i) współpracować?

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 4 odpowiedzi.

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 4 odpowiedzi.

1. konsultacje
2. opinie eksperckie
3. staże
4. wspólne projekty
5. przekazywanie wiedzy
6. przekazywanie know-how
7. uczestniczenie w sieciach kontaktów
8. inwestowanie na terenie Polski
9. lobbying
10. promocja *online*, np. w mediach społecznościowych
11. współpraca biznesowa
12. wolontariat
13. inne, jakie

33. Jak Pan(i) sądzi, z perspektywy osoby tworzącej diasporę polskich specjalistów sektora nowych technologii i innowacji, w jakich sferach, diaspora ta mogłaby odgrywać ważną rolę dla Polski?

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. wymiana handlowa pomiędzy państwem zamieszkania a państwem pochodzenia
2. transfery finansowe / przekazy pieniężne do kraju pochodzenia
3. bezpośrednie inwestycje zagraniczne w kraju pochodzenia
4. wpływ polityczny i lobbying polityczny w kraju zamieszkania / przebywania
5. transfer wiedzy, umiejętności i know-how do kraju pochodzenia
6. promocja narodowej kultury, kreowanie pozytywnego wizerunku czy też ochrona dobrego imienia kraju pochodzenia
7. rozwój kapitału społecznego w kraju pochodzenia
8. ułatwianie rozpoczęcia międzynarodowej kariery zawodowej

34. Czy dostrzega Pan(i) jakieś działania państwa polskiego na rzecz diaspyry polskich specjalistów pracujących zagranicą?

1. tak
2. nie → **przejdź do pyt. M1**

35. Jak ocenia Pan działania państwa polskiego na rzecz diaspyry polskich specjalistów?

1. zdecydowanie pozytywnie
2. raczej pozytywnie
3. ani pozytywnie, ani negatywnie
4. raczej negatywnie
5. zdecydowanie negatywnie

metryczka

M1. Płeć

1. kobieta

2. mężczyzna

M2. W którym roku się Pan(i) urodził(a)?

.....

Spis rysunków

Rys. 1. Płeć (%).....	13
Rys. 2. Wiek (%)	13
Rys. 3. W jakim kraju się Pan(i) urodził(a)? (%)	14
Rys. 4. Jakie jest Pana(i) wykształcenie? Poziom wykształcenia: (%)	14
Rys. 5. W jakim kraju zdobył(a) Pan(i) swoje formalne wykształcenie? (%).....	15
Rys. 6. Jaki jest związek formalnego wykształcenia z tym, co robi Pan(i) zawodowo? (%).....	16
Rys. 7. Jakie słowa klucze najtrafniej opisują Pana(i) obszar aktywności zawodowej? (chmura tagów)	16
Rys. 8. Jakie jest Pana(i) wykształcenie? Wykształcenie dodatkowe: (%)	17
Rys. 9. Jak ocenia Pan(i) różne sfery swego życia? (%).....	18
Rys. 10. Z jakim sektorem biznesu z reguły Pan(i) współpracuje lub z jaką branżą jest Pan(i) związany(a)? (%).....	19
Rys. 11. Jaki rodzaj czynności zawodowych Pan(i) wykonuje, tzw. <i>zawód wykonywany</i> ? (%)	20
Rys. 12. Jaki był Pana(i) główny status zawodowy w momencie podjęcia decyzji o wyjeździe zagranicę lub w momencie wyjazdu? (%).....	21
Rys. 13. Jaki jest Pana(i) stan cywilny? (%).....	22
Rys. 14. Czy pozostaje Pan(i) w związku z osobą... (% , n = 156).....	22
Rys. 15. Czy ma Pan(i) dzieci? Jeśli tak, to ile? (%)	23
Rys. 16. Czy Pana(i) najbliższe osoby – partner, partnerka, dzieci – towarzyszą Panu(i) podczas pobytu zagranicą? (% , n = 156).....	24
Rys. 17. Czym zajmuje się Pana(i) partner(-ka) na co dzień, podczas pobytu na emigracji? (% , n = 149)	24
Rys. 18. Jaką rolę pełnił(a) Pan(i) przy okazji wyjazdu zagranicę? (% , n = 149)	25
Rys. 19. Co spowodowało, że wyjechał(a) Pan(i) z kraju? (% , odpowiedzi wielokrotne – nie sumują się do 100, n = 235).....	27
Rys. 20. Jak określił(a)by Pan(i) swój pobyt zagranicą? (% , n = 235).....	28
Rys. 21. Jak długo przebywa Pan(i) zagranicą? (% , n = 235)	28
Rys. 22. Ile razy w ciągu ostatnich 5 lat zmieniał(a) Pan(i) kraj swojego zamieszkania? (%)	29
Rys. 23. W jakim kraju i mieście obecnie Pan(i) żyje – mieszka, pracuje? (% , odpowiedzi powyżej 2%)	30
Rys. 24. Jaka jest status prawny Pana(i) pobytu zagranicą? (%)	31
Rys. 25. Kontakty społeczne (<i>poznawanie nowych ludzi, spotkania towarzyskie itp.</i>), podczas pobytu zagranicą. Z kim nawiązuje Pan(i) kontakty i relacje? (%)	31

Rys. 26. Kontakty społeczne (<i>poznawanie nowych ludzi, spotkania towarzyskie itp.</i>), podczas pobytu zagranicą. W jakich okolicznościach nawiązuje Pan(i) kontakty i relacje? (%).....	32
Rys. 27. Czy zna Pan(i) jakieś organizacje zrzeszające Polaków mieszkających i pracujących zagranicą w sektorze informatycznym lub innowacji wymagającym wysokich kwalifikacji? (%)	33
Rys. 28. Czy bierze(a) Pan(i) udział w jakichś wydarzeniach polonijnych organizowanych przez ambasadę, konsulat, polską parafię lub lokalną grupę Polaków? (%)	34
Rys. 29. Czy myśli Pan/Pani o powrocie lub przeniesieniu się do Polski? (%)	35
Rys. 30. Na ile konkretne są te ewentualne plany przenosin? (%).....	36
Rys. 31. Czy sytuacja panująca w Polsce, w wymienionych niżej sferach skłania lub nie skłania Pana(nią) do ewentualnego przeniesienia się do Polski? (%)	36
Rys. 32. W niektórych krajach istnieją systemy ułatwień dla osób imigrujących – całe programy przyciągające specjalistów lub pojedyncze rozwiązanie. Proszę o wskazanie czy istnienie tego typu ułatwień miałyby wpływ na Pana(i) decyzję... (%)	37
Rys. 33. Które rozwiązania – ułatwienia, elementy programów przyciągających – miałyby znaczący wpływ na decyzję o wyjeździe? (%; odpowiedzi wielokrotne – nie sumują się do 100).....	38
Rys. 34. Czy podobne do powyższych rozwiązania i ułatwienia skłoniłyby Pana(nią) do powrotu do Polski? (%)	39
Rys. 35. Na ile ważne są dla Pana(i) poszczególne wymiary doświadczania związku z krajem rodzinnym lub krajem pochodzenia Pana(i) przodków? (%)	41
Rys. 36. W jakim stopniu w polu Pana(i) zainteresowań znajduje się:	42
Rys. 37. Zakładając, że taka współpraca byłaby możliwa, z kim, z jakimi podmiotami związanymi z Polską chciał(a)by Pan(i) współpracować? (%).....	43
Rys. 38. Zakładając, że taka współpraca byłaby możliwa, w jakiej formie chciał(a)by Pan(i) współpracować? (%; odpowiedzi wielokrotne – nie sumują się do 100).....	44
Rys. 39. Jak Pan(i) sądzi, z perspektywy osoby tworzącej diasporę polskich specjalistów sektora nowych technologii i innowacji, w jakich sferach, diaspora ta mogłaby odgrywać ważną rolę dla Polski? (%; odpowiedzi wielokrotne – nie sumują się do 100).....	45
Rys. 40. Czy dostrzega Pan(i) jakieś działania państwa polskiego na rzecz diaspor polskich specjalistów pracujących zagranicą? (%)	45
Rys. 41. Jak ocenia Pan działania państwa polskiego na rzecz diaspor polskich specjalistów? (%; n=42)	46

Spis tabel

Tab. 1. Ukończony kierunek studiów (%)	15
Tab. 2. Z jakim sektorem biznesu z reguły Pan(i) współpracuje lub z jaką branżą jest Pan(i) związany(a)? Odpowiedzi: inne, jakie... (pojedyncze wskazania)	19
Tab. 3. W jakim kraju obecnie Pan(i) żyje – mieszka, pracuje? Odpowiedzi poniżej 2% (%)	30
Tab. 4. Organizacje zrzeszające Polaków mieszkających i pracujących zagranicą w sektorze informatycznym lub innowacji wymagającym wysokich kwalifikacji.....	33
Tab. 5. Kim – w sensie przynależności narodowościowej – czuje się Pan(i) pracując i mieszkając zagranicą? (%).....	40